ESTABLISHED 1893.
"SVOBODA" ("LIBERTY")
THE RUTHENIAN WEEKLY
published every Thursday by
The Little Russian Nat'l Union
of America
at
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Subscription:
per year...... $2.00 | To Europe:
half year...... 1.00 | per year...... $2.50
single copy... .05 | half year..... 1.25

СВОБОДА

УРЯДОВИЙ ОРГАН Р. Н. СОЮЗА В АМЕРИЦІ "SVOBODA" OFFICIAL ORGAN OF THE L. R. NAT'L UNION OF AMERICA

ЗАЛОЖ. 1893 РОКУ.
"СВОБОДА" ("LIBERTY")
виходить кождого четверга
видає
„РУСКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
в Америці
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Передплата:
на рік......... $2.00 | До Европи:
на пів року 1.00 | на рік......... $2.50
поод. число .05 | на пів року 1.25

РІК XXI. Джерзи Сіти, Н. Дж., четвер, 2-го жовтня 1913. Ч. 40. VOL. XXI. Jersey City, N. J., Thursday, October 2, 1913. N. 40.

ПРОТОКОЛ

З РІЧНОГО ЗАСІДАНЯ ГОЛ. УРЯДУ РУСКОГО НАР. СОЮЗА В АМЕРИЦІ

відбувшого ся, на днях 9, 10, 11 і 12 вересня 1913 р. в місті Buffalo, N. Y.

(Дальше).

На поконвенційнім засіданю Екз. Ком. дня 10. жовтня 1912 р. Гол. Екз. Ком. в порозуміню з редактором „Свободи" згодив ся, щоби на помічного редактора взяти п. Залізняка з Галичини. Однак п. Залізняк задля якоїсь причини не приїхав заняти місце помічного редактора і в той час п. редактор за згодою Екз. Комітету приняв на свого співробітника п. А. Цурковського, котрий по трох місяцях оставив своє місце.

Марта 7-го 1913. засідане Екз. Ком., згідно з §122 статута, припоручило редакторови „Свободи" виданє календаря Р. Н. С. на рік 1914. в обємі 12 аркушів друку, з заплатою: за оригінальні вірші по 5 ц. за стрічку, за оригінальні інформаційні праці по 3 ц. за стрічку, за літературні і наукові праці по 2½ ц. за стрічку, за передрук по 1 ц. за стрічку, за переклад з инших язиків по 1½ ц. за стрічку.

Се саме засіданє Екз. Ком. ухвалило підвисшити рент „Свободі" з $130.00 на $150.00 місячно, з причини, що для друкарні „Свободи" прибудувало ся нову часть льокалю, котра коштувала Р. Н. С. $3.577.40.

В місяцю маю, довідавшись, що делеґат галицьких просьвітних і економічних товариств, Вп. п. С. Демидчук має відїзджати до рідного краю, уважав я за відповідне враз з другими членами Гол. Екз. Комітету та Духовним Отцем Р. Н. С. і представителями „Свободи" офіціяльно попращати від Р. Н. С. згаданого п. Делеґата і дорогого нам Гостя. Працали ми його дня 19-го мая с. р. При тім прощаню вручив я п. Демидчукови золоте перо яко маленьку памятку від Р. Н. С. По принятю сего скромного дару п. Делеґат заявив, що не забуде сказати і в Галичині про орґанізацію Р. Н. С. та про її членів, котрі так гарно списали ся підчас його побуту тут в Америці.

Засідане Екз. Ком. дня 1 і 2 липня с. р. ухвалило видати показчик для відділів Р. Н. С., а власне для відділових Урядників, котрий то „Показчик" має їх поучити, як перепроваджувати братські мітинґи. Сей „Показчик" є вже надрукований.

На тім кінчу коротенький перебіг урядованя Гол. Екз. Ком. Р. Н. Союза.

Тепер подаю Вам коротенький перебіг з урядованя самого Предсїдателя Р. Н. Союза.

1. Заступник Гол. Предс. Р. Н. С. п. Василь Сувак подав просьбу о звільнене його з уряду Заступника Голов. Предс. Р. Н. С. на час його побуту в старім краю, де мусів виїхати задля своїх важних справ. Згадану просьбу приняв я до відома і Заступника. Гол. Предс. Р. Н. С. п. В. Сувака звільнив з Уряду на час його побуту в старім краю.

2. Переглядав всї посмертні акти, акти невилїчимо хорих, як також акти опікунчі.

3. Вписував всї акти посмертні і невилїчимо хорих в книгу.

4. Давав порученя на виплату всїх посмертних запомог і невилїчимо хорих, як також сирітських частий правним сторонам.

5. Підписував всї чеки і асиґнати та вписував їх в книгу.

6. Проваджу книгу сирітського фонду, як також книгу рентів від дому Р. Н. Союза.

7. Проваджу всю важнїйшу кореспонденцію з ріжного рода конзулятами і адвокатами, як також з судами, з членами Р. Н. С. і з не-членами, в разї потреби в ріжних справах Р. Н. С., так що від XII. Гол. Конвенції написав я кількасот листів окрім копій.

8. Полагоджую всї спори по відділах Р. Н. С. листовно, а в разї потреби то й особисто. Від послїдної Конвенції були три спори, котрі я мусів особисто полагоджувати, а то в Пітсбурґ, Па., від. 250, в Гомстед, Па., від. 23 і в Трентон, Н. Дж., від. 122 і від. 313. Справ судових від послїдної Конвенції Р. Н. Союза не було ніяких, тільки посмертна запомога по бл. п. о. Н. Стефановичу, котра була в руках пітсбурського суду, зістала судом звернена до Каси Р. Н. Союза.

9. Згідно з § 57 видав я 49 чартерів для підрядних нових відділів, котрі приступили від послїдної Конвенції до Р. Н. Союза.

10. Згідно з § 153 статута зістали виключені слїдуючі відділи: 22 в Нескегопінґ, Па.; 333 в Ракфорд, Ілл., і 31 в Ілінор, Па.

11. Згідно з § 141 статута слїдуючі відділи зістали розвязані: 50 в Деслодж, Мо.; 67 в Ботлер, Па.; 71 в Ґрейт Медов, Н. Дж.; 137 в Лакавана, Н. Й.; 290 в Сиракюз, Н. Й.; 290 в Клерксбурґ, В. Ва. Висше згадані відділи зістали розвязані з причини невистарчаючого числа членів, приписаного §§ 141 і 253 статута Р. Н. С.

12. Від. 309. був розвязаний і членам дані переступні листи з причини, що в тій місцевости, де був відділ, забракло працї членам.

13. Згідно з §§ 138—9 зістали злучені слїдуючі відділи: 68 в Ансонія, Конн., з відділом 10 в Ансонія, Конн.; від. 240 з Віндбер, Па. з відділом 143 в Віндбер, Па.

При кінци свойого справозданя хочу ще заявити, що члени Гол. Екз. Комітету як також Контрольна Комісія і завідатель „Свободи" свої обовязки сповняли точно. Про се сьвідчить хотьби самий зріст нашої орґанїзації як в членах так і в маєтку. Зріст членів від послїдної XII Гол. Конв. покаже Вам рекорд. Секр. в своїм справозданю, а зріст маєтку покаже фінансовий Секр. в своїм справозданю.

Оджеж тепер вже буде Вашою річню, поважані Панове, сказати, чи Гол. Предсїдатель свій уряд сповняв добре чи зле.

З черги наступило отее

СПРАВОЗДАНЄ ГОЛ. МІСТОПРЕДСЇДАТЕЛЬКИ Р. Н. СОЮЗА.

Поважані Панове Урядники Головного Виділу Р. Н. Союза!

На нинїшнім річнім засїданю маю честь представити Вам моє справозданє, яко містопредсїдательки Р. Н. Союза. Се справозданє дуже коротке тому, що я мала небогато нагоди до урядованя.

Дня 31. січня 1913 припоручив менї Гол. Предсїдатель Р. Н. Союза, п. Капітула, розслїдити справу закладаня нового відділу в Шікаґо, де кількох членів із за личного непорозуміня хотїли виступити із старих відділів і утворити новий відділ. Така робота вийшла би була на шкоду старих відділів, отже я донесла Гол. Предсїдателеви, що закладати новий відділ в Шікаґо нема найменшої потреби.

Тут зазначу коротко, що я постарала ся зорґанїзувати одно сестрицтво в Шікаґо, яке тепер фіґурує як відділ 352 Р. Н. Союза.

Коли бувший гол. орґанізатор Р. Н. Союза, п. Ілія Моранець почав був в своїм часї баламутити членів нашої орґанїзації і намагав ся перетягнути їх до нового Союза, я по своїй змозї старала ся сему перешкодити і навіть публично перестерегла п. Моранця перед наслїдками його погубної роботи. З моєї дописи в „Свободі" люди пізнали близше характер та злу волю п. Моранця і вже більше його не слухали. Зазначити годить ся, що і п. Моранець по тій дописи поправив ся і лишив членів нашої орґанїзації в супокою.

На тім кінчить ся моя скромна діяльність в Р. Н. Союзї. Всю иншу працю, получену з урядом головної управи орґанїзації, виконував сам Головн. Предсїдатель Р. Н. Союза, п. Капітула.

По справозданю Гол. містопредсїдательки П. Марії Білик, здавав справозданє Гол. рекордовий Секретар Р. Н. Союза в Америці. п. Мих. Угорчак.

Підчас коли Гол. рекорд. Секретар Р. Н. Союза зачав читати своє справозданє, між присутними Гол. Урядниками Р. Н. Союза виринула гадка, щоби не читати поодиноких стрічок та цифр справозданя обох Секретарів Р. Н. С., позаяк вони оба оголошують свої справозданя кождого місяця в „Свободі", орґані Р. Н. Союза, та що таким подрібним читанєм забере ся богато часу.

На внесок п. О. Стеткевича, попертий о. Мир. Даниловичом, одноголосно ухвалено, щоби оба Гол. Секретарі Р. Н. Союза, як рекордовий так і фінансовий, читали свої справозданя о скілько можна загально, заощаджуючи дорогий час, однак в протоколї має бути записана точно кожда цифра обох справоздань Голов. Секретарів.

Справозданє Гол. рекорд. Секретаря представляє ся як слїдує:

РЕКОРДОВЕ СПРАВОЗДАНЄ

Руського Народного Союза в Америці за час від 1-го вересня 1912 року до 31-го серпня 1913 року.

З днем 31-го серпня 1913 р. Руський Народний Союз в Америці числить **361** відділів в Злучених Державах і в Канадї. Відділи Р. Н. Союза складають ся з Братств, Товариств і Сестрицтв. Число членів Р. Н. Союза в Америці з днем 31-го серпня 1913 р. виносить 17.908.

ДО „РУСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА В АМЕРИЦЇ"

належать слїдуючі відділи:

(Числа відділів, імена місцевостий, назви Братств, Товариств і Сестрицтв).

1. Шамокін, Па. Бр. сьв. Андрея.
2. Мт. Кармел, Па. Бр. сьв. Димитрія.
3. Олифант, Па. Бр. сьв. Володимира.
4. Джерзи Сіти, Н. Дж. Бр. сьв. О. Николая.
5. Мт. Кармел, Па. Бр. сьв. Ап. Петра і Павла.
6. Бравнсвіл, Па. Бр. сьв. Ап. Петра і Павла.
7. Макаду, Па. Бр. Покр. Пр. Бог.
8. Елмайра Гайтс, Н. Й. Бр. сьв. Арх. Михаїла.
9. Ст. Клер, Па. Бр. Пресьв. Богор.
10. Ансонїя, Конн. Бр. сьв. Пет. і Пав.
11. Водербурн, Конн. Бр. сьв. Івана Хрестителя.
12. Йонкерс, Н. Й. Бр. сьв. Андрея.
13. Водервліт, Н. Й. Бр. сьв. О. Ник.
14. Ст. Люіс, Мо. Бр. сьв. Арх. Мих.
15. Бофало, Н. Й. Бр. сьв. Івана Хр
16. Лансфорд, Па. Бр. Рожд. Пресьв. Богородиці.
17. Вест Павлет, Вт. Бр. Рожд. Пресьв. Богор.
18. Сімор, Конн. Бр. сьв. Івана Хр.
19. Гомер, Па. Бр. Возн. І. Христа.
20. Джесоп, Па. Бр сьв. Пет. і Пав.
21. Мейфілд, Па. Бр. сьв. Кирила і Мет.
22. Бруклин, Н. Й. Тов. Богдана Хмельницького.
23. Гомстед, Па. Бр. сьв. Арх. Михаїла.
24. Шамокін, Па. Бр. сьв. Йосифа Обр.
25. Травґер, Па. Бр. сьв. Івана Хр.
26. Белл Вернон, Па. Бр. Пресьв. Бог.
27. Ґлен Лайон, Па. Бр. сьв. Ап. Пет. і Павла.
28. Маганой Плейн, Па. Бр. сьв. Пророка Ілії.
29. Рон, Па. Бр. Преображ. Іс. Хр.
30. Бреслав, Па. Бр. сьв. Ап. Андрея.
31. Сенека, Н. Й. Бр. сьв. Володимира.
32. Травґер, Па. Бр. сьв. Ап. Петра і Павла.
33. Нортгемптон, Па. Бр. Усп. Пр. Богородиці.
34. Олд Фордж, Па. Бр. сьв. Пет. і Пав.
35. Вітней, Па. Бр. Трех Сьвятителів.
36. Скатдейл, Па. Бр. сьв. Івана Хр.
37. Чісголм, Мінн. Бр. сьв. О. Ник.
38. Обурн, Н. Й. Бр. сьв. О. Никол.
39. Сиракюз, Н. Й. Бр. сьв. Ап. Петра і Павла.
40. Едвардсвіл, Па. Бр. сьв. Волод.
41. Вестмореленд, Па. Бр. сьв. Арх. Михаїла.
42. Пасейк, Н. Дж. Бр. сьв. О. Ник.
43. Сімпсон, Па. Бр. сьв. Василія Вел.
44. Мт. Кармел, Па. Сестр. Пресьвятої Богородиці.
45. Філядельфія, Па. Тов. „Любов".
46. Плимавт, Па. Бр. сьв. Пет. і Павла.
47. Ембрідж, Па. Бр. сьв. Пет. і Павла.
48. Мікіспорт, Па. Бр. сьв. Ів. Хр.
49. Павгетсн, В. Вір. Бр. Пресьв. Бог.
50. Деслодж, Мо. Бр. Благовіщ. Пр. Б.
51. Єйтсборо, Па. Бр. сьв. Арх. Мих.
52. Голійок, Масс. Бр. сьв. Ів. Хр.
53. Пітсбурґ, Па. Бр. сьв. О. Николая.
54. Террівіл, Конн. Бр. сьв. Арх. Мих.
55. Карнеґі, Па. Бр. сьв. Ап. Пет. і Пав.
56. Вілінґ, В. Вір. Бр. сьв. Ів. Хр.
57. Когус, Н. Й. Бр. сьв. Пет. і Павла.
58. Реймі, Па. Бр. сьв. Володимира.
59. Лейсенрінґ, Па. Бр. сьв. Ів. Хр.
60. Балтімор, Мд. Сестр. сьв. Анни.
61. Дунло, Па. Бр. сьв. Ап. Петра і Павла.
62. Лопез, Па. Сестр. Покрова Пр. Діви Марії.
63. Форд Сіти, Па. Бр. сьв. О. Ник.
64. Лонґ Айленд, Н. Й. Тов. „З. Січ".
65. Елізабет, Н. Дж. Бр. сьв. Волод.
66. Ню Йорк, Н. Й. Бр. сьв. Андрея.
67. Ансонїя, Конн. Тов. „Запор. Січ".
68. Мілвокі, Віс. Бр. сьв. О. Ник.
69. Ню Йорк, Н. Й. Тов. „Зоря".
70. Джерзи Сіти, Н. Дж. Р. М. Клюб Поступовий.
71. Маганой Плейн, Па. Сестр. Успен. Пр. Діви Марії.
72. Алден Стейшен, Па. Бр. сьв. Волод.
73. Провіденс, Р. Ай. Бр. Кн. Данила.
74. Ґренвіл, Н. Й. Бр. сьв. Георгія.
75. Мт. Кармел, Па. Бр. сьв. Волод.
76. Нюарк, Н. Дж. Бр. сьв. Ів. Хр.
77. Йорквіл, О. Бр. сьв. Стефана.
78. Майнерсвіл, Па. Бр. сьв. О. Никол.
79. Маєрсдейл, Па. Бр. сьв. Юрія.
80. Експорт, Па. Бр. сьв. Арх. Михаїла.
81. Балтімор, Мд. Бр. сьв. Пет. і Павла.
82. Ню Александрія, Па. Бр. сьв. Петра і Павла.
83. Карнеґі, Па. Сестр. „Любов".
84. Кенонсбурґ, Па. Бр. сьв. Арх. Мих.
85. Гейзелтон, Па. Бр. сьв. Арх. Мих.
86. Олифант, Па. Бр. Пр. Богор.
87. Ланкестер, Н. Й. Бр. сьв. Василія.
88. Тонаванда, Н. Й. Бр. сьв. Петра і Павла.
89. Сімпсон, Па. Бр. сьв. Арх. Мих.
90. Сентралія, Па. Бр. сьв. Пет. і Пав.
91. Мікісракс, Па. Бр. сьв. Володимира.
92. Тейлор, Па. Бр. сьв. О. Николая.
93. Нюбурґ, О. Бр. сьв. Йосифа Обруч.
94. Ню Брітен, Конн. Бр. сьв. Тройці.
95. Бівер Медовс, Па. Бр. сьв. Арх. Мих.
96. Пітсбурґ, Па. Бр. сьв. Івана Хр.
97. Марійон Гайтс, Па. Бр. сьв. О. Ник.
98. Шенандоа, Па. Бр. сьв. Володимира.
99. Вілксбері, Па. Бр. сьв. О. Никол.
100. Мікіспорт, Па. Сестр. сьв. Ольги.
101. Кенонсбурґ, Па. Сестр. Пр. Бог.
102. Клївленд, О. Бр. сьв. Пет. і Павла.
103. Супіріор, Віс. Бр сьв. О. Никол.
104. Перт Амбой, Н. Дж. Бр. сьв. О. Ник.
105. Найставн, Па. Бр. сьв. Володимира.
106. Шікаґо, Ілл. Бр. сьв. О. Николая.
107. Сейр, Па. Бр. Бл. Пресьв. Богор.
108. Ню Йорк, Н. Й. Бр. сьв. Волод.
109. Елсворт, Па. Бр. сьв. Арх. Мих.
110. Лїтсдейл, Па. Бр. сьв. Пет. і Павла.
111. Н. С. Пітсбурґ, Па. Бр. сьв. Івана Хрестителя.
112. Клївленд, О. Сестр. Пр. Діви Марії.
113. Дерри, Па. Бр. сьв. Василія.
114. Донмор, Па. Бр. сьв. Пет. і Павла.
115. Ню Філядельфія, Па. Бр. сьв. Мих.
116. Чісголм, Мінн. Бр. сьв. Михаїла.
117. Ню Йорк, Н. Й. Тов. „Зап. Січ".
118. Пітсбурґ, Па. Сестр. Пр. Богор.
119. Лейтроб, Па. Бр. сьв. Михаїла.
120. Спанґлер, Па. Бр. Пр. Богор.
121. Трентон, Н. Дж. Бр. сьв. Ів. Хр.
122. Трентон, Н. Дж. Сестр. Пр. Діви Марії.
123. Скрентон, Па. Бр. Пр. Діви Марії.
124. Ормрод, Па. Бр. сьв. О. Николая.
125. Шікаґо, Ілл. Сестр. Бл. Пр. Богор.
126. Бівердейл, Па. Бр. сьв. Михаїла.
127. Бофало, Н. Й. Бр. сьв. О. Николая.
128. Лорейн, О. Бр. сьв. Андрея.
129. Сайксвіл, Па. Бр. сьв. О. Николая.
130. Пітсбурґ, Па. Бр. сьв. Фльора і Лавра.
131. Бівер Медовс, Па. Сест. сьв. Анни.
132. Мікіспорт, Па. Тов. „Зап. Січ".
133. Нюарк, Н. Дж. Тов. Богд. Хмельницького.
134. Ернест, Па. Бр. сьв. О. Николая.
135. Смок Рон, Па. Бр. сьв. Георгія.
136. Карнеґі, Па. Тов. „Січ".
137. Істон, Па. Тов. Богдана Хмельницького.
138. Філядельфія, Па. Тов. „Згода".
139. Ойл Сіти, Па. Бр. Усп. Пр. Богор.
140. Юнґставн, О. Бр. сьв. Арх. Мих.
141. Літл Фолс, Н. Й. Бр. сьв. О. Ник.
142. Елізабет, Н. Дж. Бр. сьв. Арх. Мих.
143. Віндбер, Па. Бр. сьв. Димитрія.
144. Ню Йорк, Н. Й. Тов. „Тисьменицяˮ.
145. Алтуна, Па. Бр. Пр. Богородиці.
146. Дітройт, Міч. Тов. ім. Січинського.
147. Алентавн, Па. Бр. сьв. Арх. Мих.
148. Каліфорнія, Па. Бр. сьв. О. Никол.
149. Лакавана, Н. Й. Бр. Пр. Богор.
150. Пітсфілд, Масс. Бр. сьв. Димитрія.
151. Алентавн, Па. Сестр. Пр. Д. Марії.
152. Гомстед, Па. Сестр. Покр. Пр. Бог.
153. Бервік, Па. Бр. сьв. О. Николая.
154. Донмор, Па. Бр. сьв Івана Хрест.
155. Перт Амбой, Н. Дж. Тов. „Запор. Січ".
156. Шефілд, Па. Бр. сьв. Антонія.
157. Донора, Па. Бр. сьв. Димитрія.
158. Кріксайд, Па. Бр. сьв. Петра і Пав.
159. Вілмердінґ, Па. Бр. сьв. Івана Хр.
160. Джемейка, Н. Й. Бр. сьв. Юрія.
161. Тавер Сіти, Па. Бр. сьв. Пет. і Пав.
162. Скрентон, Па. Бр. сьв. Володимира.
163. Шікаґо, Ілл. Сестр. Пр. Д. Марії.
164. Норт Гедлей, Масс. Бр. сьв. Ів. Хр.
165. Шікаґо, Ілл. Бр. сьв. Петра і Павла.
166. Барнесборо, Па. Бр. сьв. Ів. Хрест.
167. Кумбола, Па. Бр. сьв. Петра і Павла.
168. Перт Амбой, Н. Дж. Бр. сьв. Василія Великого.
169. Скрентон, Па. Бр. сьв. Івана Хр.
170. Джерзи Сіти, Н. Дж. Тов. „Українських Соколів".
171. Пітсбурґ, Па. Тов. „Зап. Січ".
172. Фредеріктавн, Па. Бр. сьв. Ів. Хр.
173. Клївленд, О. Сестр. сьв. Ольги.
174. Оксфорд Форнес, Н. Дж. Бр. сьв. О. Николая.
175. Дітройт, Міч. Бр. сьв. О. Николая.
176. Нюбурґ, Н. Й. Бр. сьв. О. Ник.
177. Веґревіл, Алта., Канада. Бр. сьв. Арх. Михаїла.
178. Манчестер, Н. Г. Бр. Пр. Богор.
179. Ст. Люіс, Мо. Бр. сьв. Володимира.
180. Скарбро, В. Вір. Бр. сьв. Пет. і Пав.
181. Менвіл, Р. Ай. Бр. сьв. Стефана.
182. Діксонвіл, Па. Бр. сьв. Івана Хр.
183. Сондерленд, Масс. Бр. сьв. Петра і Павла.
184. Вайтінґ, Інд. Бр. Покр. Пр. Бог.
185. Гейзелтон, Па. Бр. сьв. Кирила і Методія.
186. Макаду, Па. Сестр. сьв. Ольги.
187. Форд Сіти, Па. Тов. „Зап. Січ".
188. Ґінтер, Па. Сестр. сьв. Анни.
189. Савт Форд, Па. Бр. Усп. Пр. Бог.
190. Нюарк, Н. Дж. Бр. сьв. Волод.
191. Трой, Н. Й. Бр. сьв. Володимира.
192. Геркімер, Н. Й. Тов. „Зап. Січ".
193. Ред Стар, В. Вір. Бр. Усп. Пр. Бог.
194. Міннеаполіс, Мінн. Бр. Усп. Пр. Бог.
195. Піксків, Н. Й. Бр. сьв. Пет. і Павла.
196. Вайтінґ, Інд. Бр. сьв. Тройцї.
197. Своєрс, Па. Бр. сьв. Арх. Мих.
198. Порт Джервіс, Н. Й. Бр. сьв. Арх. Михаїла.
199. Вайтінґ, Інд. Сестр. Усп. Пр. Діви Марії.
200. Вудгейвен, Н. Й. Бр. сьв. Йосифа.
201. Віппані, Н. Дж. Бр. сьв. Михаїла.
202. Обурн, Н. Й. Сестр. Пр. Д. Марії.
203. Бруклин, Н. Й. Бр. сьв. Тройцї.
204. Ню Йорк, Н. Й. Тов. „Українська Просьвіта".
205. Емералд, Па. Бр. сьв. Арх. Михаїла.
206. Вунсокет, Р. Ай. Тов. „Зап. Січ".
207. Дженет, Па. Бр. сьв. Димитрія.
208. Кінгстон, Па. Бр. сьв. Арх. Михаїла.
209. Картерет, Н. Дж. Бр. сьв. Арх. Мих.
210. Вестчестер, Н. Й. Тов. „Українська Згода".

(Дальше буде).

ПРОСЬВІТНІ ВІЧА.

Rochester, N. J.

Заходом „Просьвітної Комісії", заснованої при Р. Н. Союзі, відбуло ся у нас в Рочестер в дни 21-го вересня с. р. просьвітне віче, на яке прибув референт п. Д. Андрейко.

Віче отворив місцевий парох, о. В. Меренків та, покликавши на секретарів п. І. Пастущина і В. Луцишина, обяснив вступним словом ціль віча і задачі „Просьвітної Комісії, почім уділив голосу делєґатови п. Д. Андрейкови. П. Андрейко сердечними і щирими словами змалював долю нашого народа.

Цїла причина нашої народної недолї, то брак просьвіти, яка рішає про житє і будучність як одиниць так і цїлих народів. Як виховаємо свої діти, такий хосен буде з них мати нарід. Дітий в першій мірі повинні ми учити рідної мови, якої уживали наші діди і прадіди та якої і ми тепер уживаємо. Ми знаємо, що як дитина научить ся в хаті говорити по руськи, то між дітьми на улиці виучить ся певно анґлїйської мови. Але коли дитина в своїй хаті або в нашій приватній школі не научить ся по руськи, то певно вже нігде не научить ся своєї рідної мови. А з наших дітий, неуміючих руської мови, що стане ся? Стануть ся виродками, яничарами, що рідного тата і рідної мами будуть виширати ся. А причиною сего буде нехто инший, як самі родичі таких дітий, бо не виховали їх в своїм руськім дусі. Коли отже так річ має ся, ми повинні постаратись о наші руські школи, де наші діти могли би учити ся по руськи та виховувались би в дусі релїґійнім і народнім.

Тепер про старших. Дуже а дуже важною справою є, щоби всї дорослі Русини зорґанїзувались в товариство „Просьвіта", яке дбати буде про культурне, просьвітне та економічне піддвигнене нашого русько-українського народу тут в Америцї.

Кождий нарід, який хоче удержати свою народну окремішність, мусить дбати про свою питому культуру і просьвіту. Наш нарід, який належить до найстарших культурних народів Европи, завдяки невсипущій праці в послїдних роках, мимо того, що находить ся в дуже невідрадних полїтичних відносинах, та мимо запеклих старань наших сильних сусїдів, щоб руську окремішність прибити та нас Українців спольщити або зросійщити, жиє своїм народним житєм, та далї жити буде. Тож обовязком кождого Русина-Українця є гуртувати ся в своїх руських товариствах та працювати над піднесенем народної руської просьвіти. І тут в Америцї не повинно бути одного Русина-Українця, який не належав би до своєї народної орґанїзації.

Тому то поставила собі за ціль „Просьвітна Комісія", істнуюча при „Руськім Народнім Союзї", щоби з'орґанїзувати по всїх усюдах Америки Русинів-Українців, та згуртувати всїх до народної просьвітної роботи. В кождім містї, де є Русини, має оснувати ся руську читальню з бібліотекою, щоби наші люди читанєм ґазет та цікавих книжок могли в своїм дусі просьвічати ся.

Горяча промова п. Андрейка зробила на всїх присутних велике вражінє, тож на його зазив, щоби тутешні Русини вписували ся в члени товариства „Просьвіта" в Америцї, сейчас богато присутних вписало ся і зложили вступне і вкладки. На цїль „Просьвіти" зібрано $22.75, а крім сего Бр. сьв. Йосафата, від. 217, і Бр. сьв. Ґеорґія, від. 316, жертвували від себе по $5.00, разом отже зібрано $32.75.

Рівночасно вибрало віче на відпоручника рочестерських Русинів до „Просьвітної Комісії" Івана Пастущина. Віче закінчило ся відповідною промовою о. Меренкова, в якій о. предсїдатель подякував сердечно п. Андрейкови і всїм присутним за участь в вічу, як також відсьпіванєм нашого народного гимну.

Іван Пастущин, секр.,
Василь Луцишин, секр.

ДОПИСИ.

З New York, N. Y.

Здаєсь, нїкого так щиро і сердечно не прощали ще Нюйорчани як д. В. Кніґиницького, котрий покликаний через „Просьвітну Комісію" Р. Н. Союза покинув Ню Йорк, щоб працювати для загального добра на ширшім поли.

В четвер дня 25 вересня в льокали новозаснованого „Українського Клюбу" в Ню Йорку, під ч. 217 Іст 6-та улиця, зібрались ті, котрі знаючи про відїзд д. В. Кніґиницького, хотїли його попрацати. Іменем „Українського Клюбу" підніс предсїдатель п. В. Більнський заслуги сего тихого а щирого робітника, виказав його інтелїґенцію, в результатах дуже хосенну працю для нюйорських Українців, підніс і сей факт, що д. В. Кніґиницький се один з тих немногих інтелїґентних одиниць, які перебували і перебувають тепер в Ню Йорку, які не байдужні для народної праці — але все брав активну участь в кождім напрямі народного житя Українців Ню Йорку, а що більше, що відїзджаючи з Ню Йорку, лишає по собі гарну, чисту намять. Д. В. Кніґиницький, видячи сумні відносини між Українцями в Ню Йорку, стремів до найважнїйшої цїли: до усуненя ворожнечі між поодинокими товариствами, а тимсамим старав ся з'орґанїзувати кілька тисяч Русинів-Українців, проживаючих в Ню Йорку, в одну родину і сим своїм з'усилям дав красний, богато собою обіцюючий початок, засновуючи в Ню Йорку тов. „Український Клюб".

Д. Я. Корнат, місто-голова комітету „Рідної Школи" виказав в щирих словах, що д. В. Кніґиницький був душею комітету „Рідної Школи", та не зражуючись хвилевим неповодженєм, анї байдужностию Українців в Ню Йорку для сеї важної справи, йшов в своїй праці все в вперед, тихо, уперто і тому Комітет „Рідної Школи" тратить в нїм щирого робітника.

По відсьпіваню многолїтствія д. Кніґиницькому і народного гимну, кождий з присутних устиснув руку сего всїми любленого земляка і на тім покінчилось пращанє д. В. Кніґиницького, якого брак Нюйорчани може нераз відчують в будучности.

Честь Тобі, щирий Робітнику, за Твою працю в Ню Йорку! Продовжай її на дальше так щиро і хосенно на своїм новім становиску.

Присутнии.

З New Kensington, Pa.

Велика зміна.

Недалекий час від цьвітня с. р., а як то богато між нашими людьми в Ню Кенсінґтонї змінилось. Читаючи постійно ґазету „Свободу" пригадую собі, що в числї 17-ім з дня 24. цьвітня с. р. була допись з Ню Кенсінґтону, в якій було згадано, що тут є сьвідомі Русини-Українцї, за що належить ся їм честь. Тепер однак відносини в Ню Кенсінґтонї дуже змінили ся.

Каже народна пословиця, що від голови починає риба смердїти, і справдї воно так є. Як довго до Ню Кенсінґтону доїзджав Всеч. о. Ващишин з Форд Сіти, так довго був тут спокій, гаразд, не було піятики, не було розбоїв, не було нїяких арештовань, одним словом Русини в Ню Кенсінґтонї були взором для других. А від хвилї, коли зачав заступати о. Ващишина а відтак тут самовільно осів о. Делїяніс, Литовець, який о богослуженю нашого обряду не має поняття; почав сей отчик, аби приподобати ся людям, насамперед розпоювати церковний комітет, спроваджуючи до членів тогож баксами пиво і віску, а дальше почав устроювати балї і пікнїки, на яких випивали по 60 бакс пива. Розуми ся, люди почали гіршитись і негодувати між собою, що при такім сьвященику парохія довго не удержить ся, але буде мусїла розлетїтись. Почалась ворожнеча, а потім бійка, арештованя, волокита по судах, а тепер власне прийшло до того, що вже деякі нападають на доми невинних людий, як се стало ся 27. і 28. липня, коли напали на парохіяльний дім і на особу о. Ващишина. Дальше 9-го серпня напали на Василя Лобура. Відтак другий раз підхмелені приятелї о. Делїяніса напали 1-го вересня в ночи на дім Василя Лобура цїлою юрбою так, що аж полїція мусїла кільканайцятьох арештувати, а за двох з них, щоб вийти на волю, мусїли заплатити аж 600 долярів кавциї. А що найгірше, що при тім був також присутний предсїдатель п. Я. С. Не сором Вам, п. Предсїдатель, що Ви лучите ся з такими людьми? Виж знаєте добре, що о. Делїяніс не є руським сьвящеником, бо сам Ваш секретар довідав ся про се у Філядельфії, а Ви не знати чому тримаєте його, хиба на се, щоби дальше деморалїзував і розпивав людий.

А що так вже є, то Ви се бачите самі на власні очи. Чому тепер люди розїзджають ся по чужих плейзах в недїлю, коли в дома мають свою церков? Чому тепер не дають колекти, лиш викидають колекторів за двері? Чия в тім причина? Оглянїтесь, поки єще час і зробіть порядок в своїй парохії, щоби люди Вас поважали так, як перед тим. Дивно менї то видало ся, коли я прочитав допись в „Народній Волі" з Ню Кенсінґтону, з підписом „парохіянин". Подумав я собі, се якийсь добрий патріот мусїв бути, коли йому загальне добро лежить на серци. Аж тут чую, що тих патріотів ловить в ночи полїція.

Ось такі то патріоти грають тепер ролю в Ню Кенсінґтонї. І що їм значить напасти на чужу честь, коли своєї чести не шанують. Тих кілька слів написав я длятого, щоби всї знали, які то патріоти виготовляють свої дописи з Ню Кенсінґтону до ґазети „Народна Воля". А коли буде потреба, то єще про них колись поговоримо більше.

Ілько Лобур, контрольор.

З Carnegie, Pa.

По скінченю лїтних ферій розпочала ся недавно в Америцї шкільна наука. Міліони дітий по публичних школах, сотки тисяч дорослих людий по вечірних школах і курсах розпочали пильно науку, бо наука і осьвіта, се для кождого чоловіка одно з найважнїйших оружій в тяжкій борбі житя.

І велике число Русинів в Америцї має тепер найлучшу нагоду до осягненя або доповненя засобів своїх відомостий. Русини і Русинки повинні пильно записувати ся на всїлякі вечірні курси, де будуть мати нагоду богато пожиточних для себе річий вивчити ся, та хоть тут, цїлком або в части надробити се, чого в старім краю ізза всїляких причин не зробили. Крім властивих шкіл і научних курсів є ще один рід школи, з якої всї Русини без ріжницї, чи молоді, чи старші, повинні користати. Такою ширшою школою є руська читальня, і де її ще нема, конечно треба читальню заложити. Одного плейзу не повинно бути в Америцї, де тільки жиють Русини, щоби не було сеї важної народної школи. А чим же, спитає хто, читальня така важна і яку приносить користь?

Відповідь легка. Як школа для дітий, так читальня є для старших школою, яка ширить народну осьвіту і науку між людьми. Читанєм ґазет і пожиточних книжок збогачують члени читальні свої відомости, бранєм участи в аматорських представленях і научних відчитах, які кожда читальня як найбільше повинна давати, виробляєсь у людий почутє краси і людського знаня, поглублюють ся відомости, та стають ся всесторонні, одним словом читальня учить людий і ушляхотнює. По тяжкій праці належить ся кождому чоловікови відпочинок. А чи не гарний се також відпочинок для наших людий, які тяжко через цїлий тиждень напрацюють ся по темних копальнях або фабриках, коли вони зійдуть ся разом в недїлю в своїй читальні, послухають чогось поважного, побачуть гарне представлене, засьпівають від серця свої любі руські пісні? Такий відпочинок є шляхотнїйший і здоровший і без порівнаня менше коштовний, нїж всїлякі забави по сальонах, що звичайно кінчать ся піятикою без міри. Культурний і осьвічений чоловік знає також, де і коли має напити ся, але знає також, що не вільно йому виключно для коршми уникати того, що його підноєсить і просьвічає.

Для дїяльности народних читалень якраз підходить найлучше теперішна пора, осінь, а відтак зима. Довгі теперішні вечері можна весело а корисно проводити в своїй читальні.

Тож кличу до всїх Русинів: Закладайте читальні, горнїть ся до своїх народних читалень, та працюйте в них в користь свою, та в хосен цїлого руського народа.

П. Василишин.

З Cohoes, N. Y.

Хто з увагою читає „Свободу", найде в нїй у кождім числї зі всїх закутків американської Руси дописи, про житє-бутє наших людий в Америцї, а з нашого закутка чомусь нїхто нїчого не хоче написати, як живуть тут Русини. Міг би хтось з читачів „Свободи" подумати, що тут Русинів нема, або що сплять лїнивим сном, не даючи про себе нїякого знаку житя. Однак помиляв би ся дуже, бо нас Русинів є дуже богато, що працюють по тутешних численних фабриках, а вечером гуртують ся в своїй школї, де пильно вчать ся церковного сьпіву і уряджують аматорські представленя. Ото власне хочу дещо написати про представлене, яке відограли наші аматори дня 21-го вересня с. р. іменно оперетку „Ох не люби двох". Згадана штука є дуже мила і поучаюча для нашого сїльського народа. Тому пишучи про неї, хочу заохотити наших аматорів, щоби і на дальше трудили ся над виставленєм гарних а пожиточних представлень.

Вже на довгий час перед розпочатєм представленя зійшло ся так богато своїх і чужих людий, що не стало місця в салї. Тому ті, що пізнїйше прийшли, мусїли з болєм серця вертати домів. Пунктуально о назначенім часї піднесла ся куртина і на сцену увійшов о. Пеленський, який вкоротцї пояснив сю оперетку, відтак розпочало ся представлене. Ролю Максима грав п. Т. Купчевич, який дуже вдатно віддав тип сїльського ґаздидуря правдивими рухами, свобідною бесїдою, так, що його природна гра всїм дуже подобала ся. Ролю Катерини, жінки Максима, грала панна А. Дииьковська, яка виступала перший раз на сценї, але мимо сего відіграла свою тяжку ролю дуже добре, старанно і зі зрозумінєм. Юрка, їх сина, грав п. Ю. Гончарик гарно і природно, а з ролї Марцунї, їх дочки, вивязала ся панна А. Серафим, яка також виступала перший раз, дуже добре, притім відсьпівала свої пісні милим своїм голосочком так гарно, що всїх присутних прямо очарувала. Івана, любовника Марцунї, грав п. П. Роницький. Своєю перестудіованою, природною і старанною грою сотворив він так вірний тип любовника, що правдивий артист міг би позавидувати йому так вірної креації. П. Роницький є власне тим, що при уряджуваню представлень і при вправах в церковнім сьпіві найбільше прикладає праці. Честь йому за се! П. С. Воргач дуже добре, гарно і правдиво відіграв ролю Олекси, старенького вуйка, а так само п. Т. Маркоч ролю Климка, мельника. Також инші ролї відіграли всї аматори дуже гарно, вдатно і вірно, іменно Гандзю, сусїдку-цокотуху, п-на А. Ковальчик; Гершка, п. М. Мазуля; Хаскеля, п. М. Михайляк; Парасю, пістунку, п-нї Е. Ренчковська, котра своїм звінким, милозвучним голосочком просто чарувала людий; жандарма, п. М. Гаврилців. Одним словом всї аматори вивязали ся зі своїх роль як найлучше, за що належить ся їм правдиве признанє та щира подяка. Дай Боже, щоби аматори і на далї так трудили ся спільно зі своїм дякоучителєм, який найбільше праці і труду поніс коло сего представленя. Як зачуваю, то вже є замірене друге представлене, іменно комедія „Тимко Капраль". Подяка належить ся також п. Т. Ґрацоньови, котрий був суфлєром і старанно сповняв свою функцію, а найбільша подяка, думаю, належить ся нашому дякоучителеви, що на представленю був і режісером і характеризатором, який недавно, бо перед двома місяцями прийшов до нас і в так короткім часї потрафив з'орґанїзувати красний церковний хор і вишколити аматорський кружок. Правдива честь йому за се, і дай Боже, щоби і дальше так щиро трудив ся для нашої церкви і для народа. Чистий дохід з того представленя, який призначено на церков, приніс поверх 70 долярів. Заслуга се в першій мірі нашого дякоучителя п. Григорія Пипюка, а відтак аматорів, котрі ревно сповнили свій обовязок для добра цїлої парохії і для науки для себе і других.

Також дякуємо поважаним Гостям, котрі прибули на наше представлене з Водервліт і Трой, честь їм за се!

Так відбув ся в Когус аматорський вечер дня 21-го вересня с. р. в церковній гали, котра була битком набита своїми і чужими людьми. Зараз на другий день по представленю описала нашу аматорську виставу анґлїйська ґазета, виражаючи ся про нас дуже вічливо.

Г. П.

З Edwardsville, Pa.

Москвофільська ґазета в Олифантї, яка гейби з іронії дала собі назву „Правда", а ширить все тільки неправду і лож — в числї 35-тім помістила цікавий поклик до американських Русинів, а в першій мірі до наших Лемків.

З плачем і слезами описує „Правда", що в львівській вязници сидять невинно зачинені цареславні батюшкисьвященики Сандович і Гудима, та москвофільський аґітатор і редактор Бендасюк і з цїлою сентиментальностию старає ся доказати читачам, як то Українцї до спілки з Поляками і австрійським урядом знущають ся над сими мучениками за „русскую" ідею, та яких способів уживають, щоби „соединеніе" галицьких Русинів з „матушкой-Россіей" ударемнити.

Аж трясе чоловіком, коли читає ся сї злобні, погані, брехливі стрічки поклику „Правди", а правдиво мерзити мусить кождого чесного чоловіка, коли видить, як платні аґенти російського уряду баламутять наш нарід.

На щастє не богато є між нами таких, які дадуть ся зловити на брехливі слова ряних москвофілів, не богато таких, яких москвофіли потрафили збаламутити, а і число сих з кождим часом зменшаєсь, бо люди переконують ся, до якої цїли властиво стремлять наші русофіли... до знищеня нашої, з кождим днем зростаючої народної сьвідомости, до забитя народного розбудженя і розвою Русинів-Українців.

Гудима, Бендасюк і инші, се не мученики за нашу народну ідею, але се платні російським урядом аґенти, які для цїлий наших ворогів працюють над полїтичною і народною загубою Русинів: се люди, від яких кождий добрий і чесний Русин повинен з відразою і погордою відвернути ся.

Отже і нас американських Русинів не потрафить москвофільська „Правда" збаламутити, і нашим Лемкам, які щиро і вірно стоять при своїй вірі і народности, не з'уміють брехливі статї „Правди" промовити до переконаня, хочби і як солодкими і на ефект обчисленими словами описували подвиги своїх москвофільських „мучеників", бо кождий з нас знає, що всї наміри і цїла робота москвофілів оперті на народній зрадї супроти нашого русько-українського народа.

Едвардсвільський Лемко.

Таємничі кораблї.

Управа пристанї в Полї одержала недавно вістку, що один австро-угорський корабель зустрінув на Середземнім мори великий вітрильний корабель, на котрім був італїйський торговельний прапор. Сей корабель був зовсїм без залоги і плив свобідно по морю. Австрійський воєнний корабель хотїв при помочи шнурів притягнути його до пристанї Бріндісі, але линва в наслїдок бурливих филь урвала ся і корабель поплив дальше. Таких покинених кораблїв є дуже богато, головно на Атлянтійськім океанї і вони є небезпечні навіть для великих пароплавів.

Як доносить нюйорська статистика, стрінули американські пароплави на своїх лїніях протягом 3 лїт 625 блукаючих кораблїв. В часї від 1817 р. до 1891 скитаючі ся кораблї, названі в Америцї „дерелїкт", спричинили 38 зударів. Наслїдком сих стріч в 8 випадках наїхані кораблї були сильно ушкоджені, а в 6 випадках затонули. Найбільше страху пароплавам завдає вітрильний корабель „Сарґент", котрий має 1500 тон поємности. Перед кількома роками в часї великої бурі залога покинула сей корабель і від тодї блукає він по филях „ґольфштрому". Недавно великий пароплав „Азіятік Прінс" чудом оминув зударення з тим кораблем.

В 1889 р. міжнародна конференція в Ню Йорку ухвалила коштом інтересованих держав збудувати панцирний кружляк, котрий би виловлював блукаючі кораблї. Подібне рішенє приняли дві слїдуючі конференції, котрі радили в Льондонї в 1899 р. та в Лїзбонї в 1907 р. Се рішенє одначе до тепер не війшло в житє.

Опущені кораблї походять з ріжних випадків. І так — як ми згадували — вітрильник „Сарґент" покинула залога в часї бурі. Инші кораблї полишили ся по доверщених бунтах та рабунках. Урядово провірену та дуже інтересну історію має за собою корабель „Марія Целєста".

В вересни 1872 р. американський бриґ „Марія Целєста" о поємности 500 тон виплив з Ню Йорку до Ґенуї з товаровими ладунками. Минули три місяцї, а корабель ще не приїхав до Ґенуї. На його палубі находило ся 13 осіб, а іменно капітан Бен Ґріґ, його жінка, їх 7-лїтна донечка, та 10 моряків. Думали, що бриґ затонув. Тимчасом властитель корабля в Ню Йорку дістав з американського консуляту в Ґібральтарі вістку, що „Марію Целєсту" приголював в зовсїм добрім станї до Ґібральтару анґлїйський корабель „Деі Ґрація". Властитель „Марії Целєсти" приїхав до Ґібральтару, де анґлїйський капітан Бойс розказав йому подробиці про судьбу „Марії Целєсти".

З сього оповіданя капітана Бойса довідав ся властитель корабля, що залога „Марії Целєсти" щезла зовсїм в таємничий спосіб. Провірено, що не було в тім часї анї бурі анї нападу морських розбишак. Залога „Деі Ґрації" найшла „Марію Целєсту" 5 грудня 1872 р. на Атлянтійськім океанї в віддали 300 морських миль від Ґібральтару. Коли капітан Бойс вступив на палубу „Марії Целєсти", найшов там все в найкраснїм порядку, так, що бунт та напад піратів були виключені. Про голод також не могло бути бесїди, бо в коморі найшли обильні засоби поживи.

Се оповідане капітана Бойса провірено підчас слїдства сьвідками. Всї морські власти одержали приказ слїдити за пропавшою залогою „Марії Целєсти", але всякі глядання були безуспішні. Тайна „Марії Целєсти" до нинї полишила ся невиясненa.

ПОВІДОМЛЕНЄ.

Отсим пригадує ся пп. місцевим Урядникам Р. Н. Союза, що кождий відділ Р. Н. Союза має найдальше до 30 кождого місяця прислати припадаючий на него розмет.

Відділи не тримаючі ся сего, будуть безпроволочно суспендовані, а за наслїдки будуть відповідати місцеві Урядники перед своїми членами за їх неточність в своїм урядованю.

Голов. Уряд Р. Н. С.

КАЛЄНДАР.

ЖОВТЕНЬ.

н. ст.	Дні	Руські сьвята
2	Четвер	Трофима
3	Пятн.	Евстахія, Тат.
4	Субота	Кондрата
5	Неділя	16. Фоки, Іопи
6	Понед.	† Івана Хр.
7	Вівтор.	Теклї перв.
8	Середа	Евфрозини

НОВИНКИ.

Постанови зглядом іміґрантів.

Перед справоздавцем одної з великих нюйорських ґазет виразив ся начальник канадійської іміґраційної комісії в Ню Йорку, що переселенці до Канади, які не викажуть ся перед комісією посіданєм зелїзничого білєту до місця призначеня і приписаної тепер готівки 50 долярів, будуть безглядно депортовані назад до Европи.

В Канаді кишить тепер від робітників, які не мають роботи тому, що зелїзниці мусіли з причини браку капіталів застановити свої будівельні роботи. Дальше прибуванє робітників являє ся для Канади непожаданим, та в інтересі самих іміґрантів належало би дениих робітників („дей лейборерс") перед еміґрацією до Канади як найголоснїйше перестеречи.

Рівнож і в американській іміґраційній комісії, в виду незвичайно сильної сегорічної еміґрації до Злучених Держав, здаєсь панує тенденція, щоби вже тепер можливо найбільше число прибуваючих тут іміґрантів до Америки не впускати.

Давнїйше, з численних постанов американського іміґраційного закона, виключаючих переселенців від допущеня до Злучених Держав, кладено головну вагу на фізичні кваліфікації переселенців, а постанови, дотично посіданя приписаної готівки (25 долярів від особи) засадничо не примінювано зі строгостию. В послїдних днях виготовив начальник іміґраційної комісії на Еліс Айленд під адресою всїх корабельних компаній перевозових урядове письмо, в якім їх повідомляє, що іміґраційні власти від тепер будуть з цїлою строгостию слїдили, чи переселенці посідають приписану грошеву квоту і таких іміґрантів, які не будуть в цїлости відповідати грошевим вимогам закона, безуслївно до Злучених Держав не впустять.

Український парляментарний Клюб у Відни жадає від уряду помочи для людности Галичини.

Як доносять послїдні телеґрами з Відня, український парляментарний Клюб враз з польськими послами до віденського парляменту поставив до австрійського центрального уряду катеґоричне жаданє, щоби австрійське правительство удїлило безпроволочно своєї помочи населеню Галичини. З причини безнастанних военних приготовань Австрії в послїднім роцї до війни, найбільше потерпіла економічно людність Галичини, так, що від довгого часу є в Галичині цїлковитий економічний занепад. Нечувані повени, які в сїм роцї навістили цїлу Галичину, знищили майже цїлий добуток більшої части хлїборобського населеня Галичини і вже тепер, з початком осени грозить соткам тисяч селян крайна нужда і голод.

Тому українські посли домагають ся від австрійського уряду, щоби він сейчас випрацював і перевів відповідну акцію ратункову.

Папа хорий.

Як доходять вісти з Риму, римський папа Пій X. тяжко занедужав, так що заходить обава поважних компліакацій.

Кілько американські великі міста видають на шкільні цїли.

Цїкаве зіставленє подає часопись „Ґрейтер Ню Йорк", орґан стоваришеня купців, які квоти 8 найбільших міст Злучених Держав видали в р. 1910 на шкільні цїли.

Ся статистична табеля представляє ся так:

Число мешканців	місто	видана квота на школи	на 1000 мешканців припадає
2,185.283	Шікаго	$9,530.584	$4.361.20
1,549.008	Філядельфія	6,076.183	3.922.60
687.029	Ст. Люіс	2.904.882	4.228.20
670.585	Бостон	4.418.756	6.589.60
560.663	Клівленд	2.688.371	4.795.00
558.485	Балтімор	1.864.916	3.339.20
533.905	Пітсбурґ	2.752.542	5.155.50
4,766.883	Ню Йорк	30,753.423	6.451.50

Банкротство приватного банку.

В Мікісракс, Па., збанкротував приватний банк під назвою „Віктор Бенкінґ Компани". Банк сей вже замкнено. Многі наші люди складали в сїм банку свої ощадности і неодин з них понесе страту. Є се нова наука для Русинів, щоби своїх гроший не вкладали до ніяких приватних або кумівських банків, бо такі банки часто банкротують.

Борба польських робітників з Американцями.

Дня 22-го м. м. вечером прийшло в Бентон, Ілл., до кровавої розправи між тутешними Американцями і польськими копальняними робітниками. Кількох пяних Поляків, які вертали в ночи з забави, замордували на улиці двох Американців. Се дало почин американській людности міста, щоби на другий день по споненім морді, всїх Поляків без ріжниці на улицях міста напастувати і чинно зневажати. Поляки боронили ся, отже в кількох місцях міста прийшло до кровавої бійки між ними й Американцями. Щоби привернути в місті спокій, мусїла на приказ ґовернора виступити проти ексцедентів військова залога.

Посланіє арх. Антонїя перед вірними.

Недавно волинський архієпископ Антоній, порозсилав по своїй епархії сьвященикам „окружное посланіє" з наказом, щоби конечно прочитали його в церквах по службі божій. В сїм „посланії" архієпископ пише переважно про становище православних в Галичині, над котрими буцїм то знущають ся униятські ксьондзи. Архієпископ Антоній пише між иншим: „Коли униятські ксьондзи не в силї були „опровергнуть истинную вѣру православную", тодї вони звернули ся до жандармів і тюремщиків і, змовивши ся з ними, почали так мучити православних християн, як колись мучили наших прадїдів нечестиві язичники. Їх тягнуть перед суд, закидають в тюрми без всякої вини і т. д.". Коли се „посланіє" читали сьвященики дня 6. серпня після служби в церквах, то — як пишуть до „Ради" з Житомира — інтелїґенція обурена виходила з церкви; навіть темні селяни нерадо слухали се „посланіє", а декотрі хоч і слухали, то нїчого не розуміли.

Як в давнинї хоронили ся перед градом?

В половині XVIII. столїтя заведено в Стирії стрілянє із нарочно в тій цїли зроблених гармат до градових хмар, котре як „доволї успішне" розповсюднило ся з часом в північній Італїї, іменно в Льомбардії, і в полудневій Франції, а з часом показало ся, по вмілім розслїдженю визначними природознавцями, звичайною уявою. Нинї залишено се зовсїм. Як повстає град, наука ще доси не вияснила. Догадують ся лише, що значну ролю відграває в тім безперечно атмосферична електричність, котра побіч сили тяготи причиняє ся до збільшеня сили, з якою град бє о землю. Можна проте сподївати ся, що ту силу удару о землю можна зменшити зрівноваженєм воздушної електричности з електричностию землї. Також у Франції, де град спричиняє що року великі, кількасот міліонові шкоди, коли понехано згадане стрілянє до хмар, завязав ся окремий комітет, котрий виступає до борби з градом при помочи відпроваджуваня воздушної електричности до землї окремими дуже скоро дїлаючими кондукторами. З кількалїтних помічень здає ся, що сей новий спосіб охорони перед градом є успішний, так що навіть французькі власти з уряду поручили його населеню. Остаточно однак про вартість того способу борби з градом можна буде висловити ся аж по довшім часї, бо і стрілянє до хмар уважало ся довгі лїта успішним середником, а прецїнь виявило ся, що була се лише уява. На всякий випадок можна однак надїяти ся, що коли удало ся найти спосіб на охорону від удару громів, так само найде ся спосіб на охорону перед градовими шкодами, не лише при помочи обезпеченя.

Траґедія лїкаря.

З Будапешту доносять: Перед несповна двома роками спенсіоновано лїкаря-фізика міста Кечкемет, Карла Мольнара, а причиною сего була недуга, якої набрав ся він в часї своєї ревної і тромлячої нервами праці. Коли прийшов до зглядного здоровля, розпочав Мольнар приватну практику, яка одначе дуже відємно впливала на його здоровлє і нерви. В останних часах замітили пацієнти, що лїкар виявляє величезне зденервованє і нераз помиляє ся в розпізнаню недуги. Др. Мольнар, здаючи собі справу із свого зденервованя, написав перед кількома днями лист до одного з найвизначнїйших специялїстів нервових недуг у Відни, поручаючи йому одного свого пацієнта. В листї просив професора, щоби пацієнта — який зголосить ся до него — можливо найточнїйше оглянув, а вислїд діяґнози написав під його адресою. Дїйсно в означенім дни прибув до віденського професора заповідженний пацієнт, а був ним сам... Мольнар. Професор не мав найменшого предчутя, кого має перед собою, але після просьби, оглянув пацієнта точно і ще сеї самої днини вислав під адресою д-ра Мольнара в Кечкемет просторий лист, в якім містили ся вислїди оглядин того змісту, що недуга є невилїчима і грозить божевілєм. Др. Мольнар після повороту до дому найшов вже лист віденського професора і безпроволочно прочитавши його, довідав ся про свій стан. Щоби оминути божевілє, др. Мольнар випив отрую, яка вкоротцї позбавила його житя.

Незвичайний похорон.

На самій швайцарській границї лежить мале німецьке місточко, яке має великий, гарний цвинтар, де могуть бути на жаданє родини і за певною оплатою поховані також небіщики з дооколичних сіл, які лежать вже на швайцарській сторонї. Звернуло се увагу німецької граничної сторожі, що від довшого часу чомусь дуже часто переходять швайцарські похорони через німецьку границю. Отже коли одного разу знова швайцарський похорон, при великій участи похоронних гостий, з сумними сьпівами, поважно переступав німецьку границю, цлові німецькі урядники задержали цїлий похід і зробили ревізію. В домовинї знайшли замість небіщика кілька сотнарів сахарини, продукту, на який в Німеччині є наложене велике цло, а і в кишенях кождого з учасників похорону знайдено велику скількість товарів, підлягаючих в Німеччині цловій оплатї.

Замість на цвинтар, відведено всїх учасників сего незвичайного похорону — до вязниці.

Справа руської церкви в Канадї.

Римська конґреґація розширеня віри видала декрет, котрим управильняє відносини епископа нашого обряду в Канадї як також нашого духовенства і вірних супроти епископів, духовеньства і вірних латинського обряду. Той декрет обіймає 4 роздїли. В першім роздїлї, що відносить ся до епископа, постановляє конґреґація, що руського епископа для вірних гр.-кат. обряду в Канадї іменує Папа, та що руський епископ є зависимий від кождого апостольського Делеґата; вкладає на него обовязок візитації своїх вірних так, щоби протягом пяти лїт епископ відвідав кожду руську громаду. Місцем осїдку епископа має бути Вінніпеґ. Що пять лїт має складати епископ звіт про моральний і матеріяльний стан місій, та про стан духовенства. Що десять лїт має він відбути подорож до Риму. Друга точка про руський клир для нас найцїкавійша, бо з неї виходить, що Рим старає ся укоротити права запоручені нашій Церкві декретами унії, та ввести целїбат. Постановляє отже конґреґація, щоби епископ доложив старань коло основаня духовної семинарії. А поки се стане ся, позволяє конґреґація гр.-кат. кандидатам духовного званя вступати до лат. духовної семинарії, але лише під услівєм, що зложать на руки свого епископа обітницю целїбату. Рівнож забороняє конґреґація приймати до Канади сьвящеників жонатих а навіть вдівців, коли вони мають дїти. Що-до вірних то конґреґація забороняє вірним гр.-кат. обр. зміняти без важних причин свій обряд, а зміна обряду може мати місце хиба за дозволом самої конґреґації. В місцевостях, де нема сьвящеників обох обрядів, вільно вірним одного обряду приймати причастіє після звичаю другого обряду; що більше: гр.-кат. сьвященик може Службу Божу відправляти на оплатку а латинський на квашенім хлїбі, заховуючи впрочім постанови свого обряду. У мішаних подружях між гр.-католиками а латинниками може жінка приняти обряд свого мужа. Однак по його смерти може вернути назад до свого обряду. Дїти мають іти за обрядом батька. Вінчає парох жениха.

Народне богатство великих народів.

Директор „Німецького Банку" К. Гельферіх зладив зіставленє загального народного богатства у великих державних народів. Під зглядом абсолютним стоять що-до загального богатства на першім місци Злучені Держави, яких загальний масток представляє вартість 124 міліярдів долярів. Німеччина має 75 до 78 міліярдів долярів, Франція 60 міліярдів, Анґлїя 57 до 65 міліярдів. Коли возьме ся під увагу чисельну силу кождого зі згаданих народів, то з поданої загальної суми народного богатства припаде на кожду голову населеня: у Франції 1425 долярів, в Злучених Державах 1360 долярів, в Анґлїї від 1250 до 1385 долярів, а в Німеччинї від 1100 до 1200 долярів. З сих цифр видко, що найбогатшим народом на сьвітї є Французи.

Цїкавий шлюб.

Православна консисторія в російськім містї Новгородї має осудити справу попа Нїкольського, який даючи в церкві шлюб парі новоженців, так був пяний, що замість відсьпівати молитву відповідну церемонії, почав сьпівати похоронну пісню „Вічная память". Молода зараз при шлюбі зімлїла, а обиджений новоженець і весїльні гостї внесли на розсїяного попа скаргу до консисторії.

Російські звичаї і обичаї.

В селї Піддубнівцях, прилуцького повіта, була в селянина Москаля Лабенського гарна жінка Марія. Муж був дуже завистний, коли хто на неї дивив ся. Наконець він рішив ся обезобразити свою жінку, щоби позбавити себе причини до зависти. Недавно, повернувши з гостини, він звязав жінку, повалив на землю і відрізав їй ніс. Нещасній порадили, щоби обжалувала мужа в судї, та вона не хотїла сего зробити і жиє при нїм.

Будучий володар Албанії.

Букарештенські правительственні круги одержали вість, що европейські держави згодили ся на вибір кн. Віда князем Альбанії. Від є сестрінцем румунського короля і служить тепер в пруським війську.

Виновника морду на ігуменї зловлено.

Як доносять польські часописи, вдало ся дрогобицькій жандармерії дійти, що ігумена Коссака убив Немилович, братанок попередного ігумена. Немиловича арештовано ще з початком слїдства, однак він виказав своє алїбі і його випущено. Проте жандармерія пильно наглядала за ним в Дрогобичи, а в останних часах сконстатувала, що Немилович жиє понад стан і в дрогобицьких банках складає гроші на імя своєї жінки. Переведена в него мешканю ревізія випала для него фатально, бо найдено богато предметів украдених в монастири в часї похорону Коссака. Немиловича перевезено дня 12. м. м. до золочівської судової вязниці.

Чи не початок нової війни?

Альбанці в силї 50.000 людий напали на сербську територію в околицях Прилїпу і Прізренду, та безпощадно нищать огнем і мечем всї місточка і села. Біля Охриди, на північ від головного альбанського міста Янїни, прийшло між Альбанцями і Сербами до великої борби, в якій Альбанці побідили, здобувши на сербськім війську богато армат і амуниції. Альбанці посувають ся дальше в глуб сербських посїлостий. Рівночасно доходять вісти, що Болгарія і Туреччина, які вже з собою погодили ся зглядом Адріянополя, наміряють спільно напасти на Грецію і відобрати Греції приморське місто Кавалю. Греки, які недавно розпустили вже свої війська, починають знова мобілїзувати свою армію, а грецький король, котрий вибрав ся на довшу поїздку по Европі, нагло перервав свою подорож і вертає назад до Греції.

Число уроджених зменшає ся річно в Америці о один процент.

Др. Й. Г. Келоґ, професор університету „Каліфорнія", вказав у своїм відчитї на зростаючий заник інстинкту материнства у жінок в Америці, та на велике число Американців обого пола, що позістають в безсупружім станї. На сїй підставі дійшов до конклюзії, що коли такий стан буде тривати дальше, то в р. 2012. прийде на сьвіт послїдна дитина в Злучених Державах. Дві пяті числа жінок, що суть у вікї, спосібнім до супружества, остають у вільнім станї. Дві пяті мущин є безженних, отже норма уроджень в Злучених Державах меншає постійно що року о один процент. Коли такий стан буде тревати дальше, каже др. Келоґ, „коли здібність чи охота до материнства буде заникати дальше у американських жінок в такій степени як доси, то послїдні новородки прийдуть на сьвіт в р. 2012 і тодї Злучені Держави дійдуть до сего, що в цїлім краю не буде немовлят. В тім часї витворить ся новий рід жінки, для якої теперішні функції і задачі жінок будуть цїлком чужі". Покликуючи ся на научну працю проф. Вендерсгейма з Фрибурґа з обсягу порівнуючої анатомії, др. Келоґ звертає увагу, що 150 орґанів в людськім орґанїзмі, які в цїлїй силї виступали у первісного чоловіка, у людий нинїшної доби виступають дуже незначно, або вже в цїлости заникли.

Невживанє або зменшенє вживаня ріжних орґанів мусить довести до зменшеня відроджуваня чоловіка. Так само має ся річ з плідностию американських жінок: зменшає ся вона о один процент річно, чого наслїдком буде, коли такий стан дальше потреває — цїлковитий заник материнства.

Безпеченьство житя на американських зелїзницях.

Перед роз'ємчою комісією, яка недавно мала порішити спір між зарядами 42 східних зелїзниць і Союзом зелїзничої служби, виказав делеґат зелїзничої служби, що що 7 годин тратить на американських зелїзницях житє один чоловік з зелїзничого персоналу, а що 9 мінут один зістає тїлесно ушкоджений. Коли адвокат зелїзниць закинув неправдивість сих дат, делеґат зелїзничої служби відчитав звіт міжстейтової торговельної комісії, який звучить: „Рух на американських зелїзницях веде ся без ніякого узгляднення безпеченьства житя і здоровля зелїзничої служби, а заведені зелїзничими урядами ощадности оплачує зелїзничий персонал своїм житєм і здоровлєм.

Батько тисячий дїтий.

В Америці найшов ся такий добродїй дїтий, що приняв вже за своїх 300 дїтий, а обіцює приняти ще 700. Розуміє ся, щоби вигодувати таку „родину", треба не малого кошту, але Американцеви байдуже: має богато міліонів, отже побудував окремі доми для своїх дїтий, оснував школи, дає їм всїлякі вигоди і кожду „свою" дитину бажає вивести в люди. Хоче, щоби покінчили науки, університети і т. п., а після його смерти усї міліони будуть подїлені рівно між сю громадку...

Відмовила поцїлуя.

Молодий чоловік,назвиском Кіне, в Філядельфії, Па., вніс до суду подане о розвід з своєю жінкою. Коли вже доручено йому розводові папери, підійшов до жінки і прощаючи ся з нею, просив її, щоби в послїдне його еще поцїлувала. Розведена жінка відмовила сему жаданю, чим впровадила свого бувшого чоловіка до такої степени роздражненя, що вистрілив з револьвера, забив її на місци, а відтак сам себе позбавив житя.

„SVOBODA" (LIBERTY)
THE RUTHENIAN WEEKLY
Published every Thursday at
83 Grand St., Jersey City, N. J.
TELEPHONE: 498 JERSEY CITY.

Published by
The Little Russian Nat'l Union
of America.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor.
83 Grand St., Jersey City, N. J.

A. SAWKA, manager.
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Terms: Two dollars a year.
Single copy: 5 cts.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

ПОТРЕБА УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІТИЧНОГО ТОВАРИСТВА В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

Одного разу зійшло ся принагідно кількох наших передовців з Ню Йорку і околиці та почали дружну розмову на ріжнородні національні теми. Між тими передовцями був присутний і п. Демидчук, відпоручник галицьких просьвітно-економічних товариств, що обїздив тоді руські громади в околиці Ню Йорку. Бесїда зійшла на обопільні взаємини американської Руси із старим краєм. Забрав голос п. Демидчук і сказав таке: „Деякі американські Українці нарікають на старий край, що він — мовляв — не трактує своїх заморських земляків так, як би се годило ся. Не входжу тут у те, чи такі нарікання суть завсїгди оправдані, але подам головну причину, ізза якої старий край не може навязати постійних зносин із американською Україною. Причина є така. Коли зайде яканебудь потреба відкликати ся галицьким Українцям до Українців американських, то ми просто не знаємо, на чию адресу віднести ся з даною справою. Станемо говорити напр. із старим Союзом — загнїває ся на нас новий Союз і навідворот. Будемо пертрактувати в якійсь справі з одною партією, наразимо собі через те другу; а станемо говорити з другою, зробимо собі непотрібного ворога у третій і т. д. Щоби уникнути всяких непорозумінь, я порадив би таке: Нехай американські Українці всіх партій і фракцій заложуть одно якесь тіло, якийсь один спільний всїм осередок, а з тим тілом старий край буде постійно зносити ся і буде його належно респектувати. Поки ви, панове, того не зробите, то взаємини між старим і новим краєм будуть вічно хромати і не принесуть загальній нашій справі такої користи, як сего належало би сподївати ся."

Чи можна відмовити рації словам п. Демидчука?...

Присутні на тих принадкових сходинах передовці почали відразу застановляти ся, як приступити до заснованя загального українського товариства в Америці. Кождий з присутних давав свої вказівки і ради, а вкінци порішено зійти ся ще раз, щоб сю справу основно обговорити. Слїдували одні по других дальші сходини, і таких сходин було кілька. Результатом усіх тих нарад була однодушна постанова, що пропоноване п. Демидчуком товариство треба конечно заложити, і то в як найкоротшім часї. Та лучила ся перешкода. Прийшло гаряче лїто, деякі із заанґажованих в тій справі людий були занятї иншими дїлами, а наконець, на остатних вже сходинах, постановлено було зажд...ати з тою справою аж до річного засїданя Р. Н. Союза. Ходило о се, щоби сею справою заінтересувати більший круг передових людий.

На минувшім новно річнім засіданю головного виділу нашої організації реферував про потребу основаня названого висше товариства п. Ядловський, котрий з сею справою є дуже добре обзнакомлений, бо був одним з членів того провізоричного комітету, який постановив се товариство заложити. Його реферат нагородили головні урядники Р. Н. Союза щирими оплесками і всї однодушно згодили ся на заснованє проектованого товариства, а навіть заздалегідь вписали ся в його члени.

Яка ціль сего товариства? Як його заснувати? Хто може бути його членом і на яких умовах?

Про головну ціль товариства (назвім його прим. „Народна Рада") ми вже читали на вступі отсеї статї, а сказав нам сю ціль п. Демидчук. Отже „Народна Рада" буде товариством національним з політичною, о скільки се потрібне, закраскою. Се товариство буде безпосереднім лучником старого краю з новим, буде тим трівким звеном, що лучити-ме американських Українців з Українцями европейськими. Які лише будуть справи, спільні усьому українському загалови, а з окрема справи американської Руси із старим краєм, — усе те полагоджувати ся буде за посередництвом нашої „Народної Ради" з таким же товариством у Львові чи в Києві. Се товариство робити-ме всї пляни потрібні при зносинах нового краю із старою нашою вітчиною, виконувати-ме всї постуляти, всї просьби й вимоги американських Українців з Українцями европейськими і навідворот, і збирати-ме всї жертви на всякі національні потреби до своєї каси. Із тої каси давати ся буде підмоги там, де буде треба, чи то тут в Америцї, чи там за морем, у старому краю. Отже спільна народна каса на цїлу Америку — се ґрунт!

До заснованя сего товариства думаємо приступити ось таким шляхом. Кожда наша орґанізація, кожда партія, вишле на умовлений час і в означене місце відповідну скількість своїх делеґатів. Сї делеґати мають виробити, вглядно одобрити, відповідний чартер та ухвалити відповідні статути товариства. На тім першім засїданю вибере ся перший виділ товариства і поручить ся йому відповідну роботу. Тут порішить ся також справа, скільки відпоручників дасть кожда із заанґажованих орґанізацій до сего товариства, і коли та як мають відбувати ся загальні збори сих відпоручників. По назначеню місячної чи річної вкладки для членів товариства справа буде покінчена і лишалаб ся тільки аґітаційна праця поміж найширшими кругами нашої американської суспільности.

Членом товариства може бути кождий повнолітний Українець і Українка, що стоять на засаді культурної й політичної самостійности українського народа. Права і обовязки членів означить ся близше в статуті товариства. Головну увагу треба би звернути на політичне вишколене членів та на потрібну в тім случаю карність і солідарність. Річну вкладку до товариства, скажім $1.00, мусїв би зложити кождий член під загрозою товариського бойкоту. Можна би до певної міри присилувати байдужних людий, щоб записували ся до товариства. Се дало би ся осягнути ось таким простим способом. Я належу до товариства і маю за се відповідну відзнаку або якусь посьвідку. Принагідно сходжу ся із якимсь земляком, чи то на пікнїку, чи на балю, чи на представленю, чи навіть на весїлю або хрестинах. Сей земляк бажає зі мною познакомити ся і в тій цїли починає звичайну розмову. Я тодї питаю його просто: „Добродію, маєте ви ось такий значок? (Притім я йому сей значок показую). Бо я належу до такого товариства (нехай се буде напр. „Народна Рада"), яке менї остро заказує говорити з людиною українського походженя, що не має подібного значка"... По тих словах я відвертаю ся з чистою совістию (приказ — є приказ!) від того земляка і йду дальше. Як подібна відправа стріне сего недбалого земляка з боку кількох тямучих людий (членів „Народної Ради"), він певно отямить ся і подбає заздалегідь о той „нещасний" значок, що став причиною його упокореня.

Уявім собі, що до товариства „Народна Рада" (можнаб його назвати й „Народна Поміч", чи ще як инакше) належить кругло 50 тисяч людий. (На пів мільона проживаючих тут Русинів се число не є велике). Тих 50 тисяч людий зложать річно 50 тисяч долярів. За ті гроші можна зробити нашій суспільности дуже богато добра! А коли би ми мали з якійсь одній народній касї таку поважну суму гроша, то з нами инакше рахували би ся усякі американські політикери та законодавці, і зовсїм инакше відносилиб ся до нас всїлякі наші вороги!...

Може хто скаже, що заложенє такого товариства у нас неможливе... Чому неможливе? з якої рації? От би лиш дрібку доброї волї, тропіки зрілої застанови, трошки благородної вирозумілости і взаїмної уступчивости — а товариство готове! Ану-но, Родимці, передумайте добре сю справу і обговоріть її докладно із своїми приятелями та знакомими! А не забудьте поділити ся із своїми поміченями з другими читачами „Свободи"!...

Засуд Джиґала.

На днях 15 і 16 вересня с. р. відбула ся перед трибуналом судіїв присяглих у Львові карна розправа проти Ілії Джиґала, ученика учительської семинарії у Львові, який дня 11. червня б. р. застрілив професора сеї семинарії, бл. п. Кароля Бутковського. На підставі вердикту лави присяглих трибунал засудив Джиґала на **14 літ тяжної вязниці**, заостреної постом що місяця і твердим ложем що року в роковини сповненого злочину.

З уваги на те, що Джиґало в хвили сповненя злочину не мав ще 20 років, грозила йому після карного закона за морд не кара смерти, тільки вязниця від 10 до 20 лїт. Трибунал приняв при вимірі кари як лагодячі обставини лише те, що обжалований не був ще караний та що „по части" признав ся до вини. За обтяжуючі обставини принято конкуренцію злочинів, скритовбійче дїланє і сповненє злочину на професорі.

Засуджений приняв сей строгий вирок спокійно та застеріг собі три днї до намислу в справі жалоби неважности.

На сю розправу вступ був дозволений лише за білєтами, які розхопила майже в цїлости польська публика. Лава присяглих судіїв складала ся з самих Поляків, всї акти виготовлені були в польськім язици і в тій самій мові ведена була цїла розправа. Трибунал становили 3 судові радники під проводом рад. Романа Левицького. Обжалованого оскаржував прокуратор Ґубер, а боронив зовсїм безкористно др. Йосиф Миронович. Покшкодовану сторону заступав адв. Лїнк. На розправу покликано було двох лїкарських знавців, двох лїкарів-психіятрів, двох знавців рушникарських і 27 сьвідків. На салї були присутні батько та мати обжалованого і його брат.

З акту обжалованя довідуємо ся, що Ілія Джиґало родив ся у Львові 29-го червня 1893 року яко слюбний син Григорія й Анни з Савицьких Джиґалів. Батько обжалованого, у котрого він пробував до останнього часу, є візником у архітекта Левинського і мешкає у Львові при ул. Андрія гр. Потоцького ч. 58. До шкіл ходив обжалований через цїлий час від 7-го року житя у Львові.

Прокуратор у тім своїм обжалованю не жалує чорних красок Джиґалови; він каже, що Джиґало є молодець тупих спосібностий, лїнивий, впертий, неприємний, несприяючий, скритий, несимпатичний — словом, людина з чорною душею... За те акт обжалованя малює пок. Бутковського самими ясними красками; отже небіщик був людиною незвичайно правого характеру, веселої вдачі, незвичайно прихильний до молодїжи, приятель і опікун шкільної молодїжи і т. п.

Сю характеристику прокуратора знївечили зовсїм зізнаня заприсяжених сьвідків. Хоч сьвідки Поляки намагали ся піддержати повисшу прокураторську характеристику в цїлій основі, то таки не змогли заперечити голих фактів, о... ни мусїли потвердити, що проф. Бутковський був безпосередною причиною смерти бл. п. Чорнія, (він застрілив ся 26. цьвітня 1912), що по похороні Чорнія носив при собі револьвер, що його стерегла ґвардія безпеченьства, зложена з польських кандидатів учительських, що ганьбив українських кандидатів в клясї, називаючи їх шубравцями і лайдаками, що питав їх дуже остро і давав їм часто злі ноти (двійки).

А сам Джиґало — мало він натерпів ся через того „приятеля і опікуна шкільної молодїжи"? Ось послухаймо, як переповідає зізнанє обжалованого Джиґала присутний на розправі справоздавець „Дїла" (ч. 205 з 15. м. м.):

Він в студентськім мундурку зізнає українською мовою, говорить супокійно і то в спосіб, який дає важко можність зрозуміти, як Джиґало міг поводити ся колись так грубо, як се повторює акт обжалованя.

Подавши звістки про свій вік і рідню, відомі з акту обжалованя, розповідає про хід своїх студий. Зазначує, що наука не робила йому незвичайних трудностий, та що він вчив ся радо. Сперши жив у дружних відносинах з товаришами, але публичними справами не займав ся. Відтак став жити осторонь від товаришів, бо стрінув ся з їхніми денунціяціями. До професорів відносив ся з пошаною, та близше не був нї до кого. Так тривало до справи пок. Чорнія. Обжалований поза школою його не знав, бо не були на однім курсї. Не знає також, як він учив ся, знає тільки, що його релеґували за те, що продавав в заведеню картки зі знимкою Січинської, Ґонти і Залїзняка, з котрих по одній купив і обжалований. Картки такі купували й инші товариші.

На які цїли продавав Чорній картки, обжалований не знає, хоч се предсїдатель Левицький дуже допитує ся.

З пок. Чорнієм і тодї обжалований не жив близше, так що навіть не був нїколи у него дома. Тільки на еґзортах сидїли оба разом. Чи Чорній інтересував ся публичним житєм, не знає.

До смерти Чорнія молодїж польська й українська жила в семинарії добре. Відносини погіршили ся по самовбійстві Чорнія, яке слїдувало дня 26. цьвітня.

Обжалований заявляє, що пок. Чорній застрілив ся з розпуки через те, що його релеґовано з семинарії за продаж карток. На продажи не приловив його жаден професор, тільки ученик, який доніс про се. Всїм ученикам, що купували картки, обнижено степень обичаїв, а пок. Чорнія на внесенє конференції видалила рада шкільна краєва зі всїх заведень Австрії. Слїдство в справі сих карток вели проф. Бутковський і Ястшембський, котрі переслухували й обжалованого.

За пок. Чорнієм ученики загалом жалували, бо то був добрий ученик. На похоронї Чорнія обжалований був і чув промови, які там виголошувано. В тих мовах висловлювано жаль, що родичам не довело ся виховати Чорнія на учителя.

Те, наче б на похоронї була яка згадка про Бутковського або наче б говорено: „Дайте нам за Чорнія Бутковського", обжалований заперечує.

По смерти Чорнія настав роздїл між шкільною молодїжю в семинари, бо польські ученики зачали своїх руських товаришів шпіонувати, на що обж. має докази. Ось так по одній візитації в 3-тій клясї школи вправ обжалований говорив з канд. Проскурницьким, що польські кандидати не вміють на стільки по руськи, що він по польськи. І зараз по сїй розмові питав його Бутковський та почав його картати за лиху польську мову, кажучи, що така мова годить ся хиба до розмови з мамками.

Коли иншим разом кандидат Фединський бачучи професорів Бутковського і Ястшембського йдучих разом на промоцію, сказав, що „ренка ренкен мис", то про се канд. Андрейчук сейчас доніс Бутковському в клясї.

Відносини між молодїжю польською та руською стали тепер в семинари такі, що Поляки не давали навіть Русинам молити ся по руськи. Русини з Поляками про смерть Чорнія не говорили, бо боялп ся зради...

Обжалований з пок. Бутковським не мав нїяких конфлїктів до смерти Чорнія та навіть мав від него добру ноту з польського. Доперва по тім став його Б-ий остро питати та давав йому такі питаня, на які вже нїхто в клясї не міг відповісти. На заяву предс. Левицького, що сьвідки зізнали, наче б він не вчив ся добре, обж. обстоює при тім, що він постійно вчив ся, аби дістати добру клясу та щоб піти на висший курс.

Обжалований зі всею рішучістю перечить наче би він супроти професорів поводив ся грубо. Навпаки каже, що він всїх настоятелів поважав.

За другий піврік проф. Бутковський питав обжалованого тільки три рази і то так строго, що він не міг дати доброї відповіди. Ставив йому питаня, на які відповіди в підручнику не було. Ось так каже, що раз питав його „про течії в часах Карпінського", на що впрочім нїхто в клясї не міг дати відповіди.

Дня 30. мая питав обжалований Б-го, чи його не допустить до промоції. На се він заявив, що промоція виключена. Обіцяв тільки, що буде ще його питати, але казав, що першої рішучо не дасть. Помимо сього, обжалований все ще учив ся і не тратив надії. Дня 6-го червня по інціденті з Фединським проф. Бутковський питав всїх Русинів і всїм дав двійку. Не питав лише одного Русина, котрий не був в клясї. Поза Русинами не питав нїкого, а питанє професора було таке, що нїхто на него не міг дати відповіди.

Иншим разом дня 11. червня задав проф. Бутковський „складню зґоди" а питав „складню жонду" і знов дав усїм двійку.

Дня 10. червня обжалований вийшов на прохід і тодї почав роздумувати, за що він терпить та порішив зареаґувати проти переслїдувань, які він терпить. І тодї то рішив стріляти до Бутковського, бо гадав, що се відібє ся відгомоном в суспільности і тодї прийде конець переслїдуванням в семинарії.

Джиґало заявляє, що він не мав наміру убити Бутковського, тільки хотїв його стріляти.

Коли предсїдатель покликав ся на зізнаня обжалованого в слїдстві, де він заявив, що він хотїв Бутковського убити, бо через него не міг покінчити семинарії за житя своїх старих незаможних батьків, обжалований заявляє, що він хиба не розумів питань слїдчого судії.

Обжалований мав бравнінґ ще з перед півтора року. Купив його у Шаньковського за 45 кор. бо заробляв собі гроші в шкільнім роцї лекціями, а крім того ще працював на вакаціях як простий робітник на цеґольни. За одні ферії заробив 120 К, з того дав часть родичам, часть обернув на одїнє, а часть зарібку купив бравнінґ і то для цїлий самооборони, бо вертав домів пізно небезпечною вулицею.

З револьвера стріляв обжалований не часто і то лише у воздух. Як поводити ся з револьвером, на се прийшов він сам. Того бравнінґа він не показував нїкому. Оттимто й заперечує зізнанє сьвідка Романїшина, котрий заявив, що Джиґало мав йому показувати револьвер та ще й говорив при тім, що сей револьвер є „призначений до вельке́ґо дзела".

Порішивши зареаґувати проти проф. Бутковського, Джиґало перед атентатом не спав кілька ночий, турбуючись, що з ним станеть ся. З вівтірка на середу встав пізно і тому дня 11-го червня на госпітацію о год. 8-ій не прийшов, тільки о год. 9-тій.

Коли Джиґало явив ся у клясї, тодї товариш його Поляк Неменґовський заявив, що Б-ці не дарує йому спізненя, хочби просив його на колїнах. Оттимто, коли до кляси прийшов Бутковський, тодї Джиґало встав і сам заявив, що його на госпітації не було, але що є тепер. Сего в грубій формі рішучо не висловив. Професор Бутковський питав тої години всїх Русинів а лише одного Поляка і то аж при кінци години, так що питанє перервав дзвінок. Ученик той не умів нїчого.

На тій годині сїв Джиґало до пншої лавки як звичайно, коло Фединського, бо не мав своєї граматики.

Коли дзвінок задзвонив і проф. Бутковський вийшов з кляси, тодї Джиґало встав, пішов за ним, отворив клямку безпеченства і стрілив у голову Бутковського. Опісля стріляв уже із зденервованя...

До товаришів, — як зізнали сьвідки, — не хотїв стріляти, не грозив їм словами: „Преч, бо бендем стшеляў!" До товаришів не чув нїчого злого, хоч вони йому наробили стільки лиха. Коли відтак у кухонцї, де був Джиґало по атентатї, поліціянт, змірившп ся до груди його, зажадав віддачі оружя, він віддав револьвер і поліціянт відпровадив його на експозитуру при ул. Садівницькій.

Того, що стало ся, Джиґало жалує, бо він не хотїв убити Бутковського. Він казав в слїдстві, що жаль йому Бутковського як людини, а не як професора, бо він не заслугував на назву професора, так як нїчого не учив.

Всї сьвідки Русини заявляють згідно, що Бутковський відносив ся до Українців неприхильно, а навіть ворожо. Для характеристики наводимо тут дослівно за „Дїлом" зізнанє одного з тих сьвідків Українців, Василя Халупи.

Василь Халупа, укінчений семинарист, лїт 25, гр.-кат., заприсяжений зізнає, що того дня, коли вбито Бутковського, не був у семинари. З Джиґалом близше не знав ся, хоч знав його яко товарища низшого курсу. Проф. Бутковський робив ріжницї між Русинами і Поляками та був супроти Русинів крайно несправедливим, про що сьвідок переконав ся сам на собі. Коли Бутковський питав сьвідка на II-ім роцї, то записав йому ноту: „подкути, питай внет". Однак сьвідок пильнував ся вже так, що годї було йому дати двійку. На III-тім курсї Бутковський знижив сьвідкови обичаї та щей дав йому промоцію. Було се так, що сьвідок вчив в українській школї вправ від 8—11-тої, отже не міг бути на кількох годинах Бутковського польської мови, котрі були в тім часї. За се проф. Бутковський подав його на промоцію, щоб він здавав цїлість. Промоцію сьвідок здав і йому Бутковський записав ноту „добре", але по кількох днях заявив у клясї: „Щенсьцє хцяло, же Халупа достане двуйкен". Сего сьвідок не брав серіо, бо мав він попередно від професора Заремби „похвально", а крім того ж його добрі відповіди чув проф. Дреженольський, який був висланий з рамени дирекції на промоцію. Та стало ся так, як заповів Бутковський і при роздачі сьвідоцтв подано сьвідкови до відома, що має поправку! Сьвідка се крайно вразило і він не

хотів піти домів з семинаріяльного будинку, поки йому не направлять заподіяної кривди. Оттоді то сам директор, пок. о. Волч, признав, що сьвідкови стала ся кривда, та що по вакаціях се поправить ся. І справді він по вакаціях в присутности прочих професорів поправку здав. Донесенє польської преси, начеб сьвідок хотів тоді стріляти до Бутковського, се неправда і лож. Предсідатель перебиває сьвідкови, що се до річи не належить, та він ще раз повторює свій висказ та пригадує, що й тут на розправі ставив д-р Лінк питаня в тім напрямі. Коли трибунал хоче переконати ся, чи зізнаня сьвідка є достовірні, може переглянути клясифікаційний дневник, а там побачить потверджене його слів що-до несправедливости пок. Бутковського. На питанє вотанта Рибіцького, чи сьвідкови не обнижено часом ноти з обичаїв тому, що купував картки у пок. Чорнїя, заявляє сьвідок, що він інкримінованих карток не купував і навіть не був слуханий в слідстві про сю справу.

Найліпше сьвідоцтво виставив собі Бутковський своєю таки рукою. На розправі відчитано лист пок. професора до його сестри, в якім він пише, що її рада, аби він не палив Русинів, прийшла за пізно, бо вже по клясифікації. Впрочім говорить пок. Бутковський в тім листі про свої сукцеси в семинарійнім інтернаті супроти Щуркевича (він був контркандидатом Бутковського на посаду настоятеля в сім заведеню), котрому дали копняка, про те, що він має щастє до людий, та характеристичні слова його, що **„тлум рускі ест слепи і глупі!"**

Правний заступник пошкодованої сторони др. Лінк намагав ся у своїй шовіністичній промові виказати істнованє заговору, якого виконавцем мав бути Джиґало, але се йому не вдало ся. Щоб напоїти своїм „благородством" серця присяжних судіїв, він не забув пожалїти, що Мирослава Січиньского не повішено, бо тоді не міг би був утечи, та наймнути судіїв, щоб вони бодай тепер, маючи видати присуд на Джиґала, винагородили „ідеї справедливости" ту шкоду, яку їй зроблено тим, що М. Січиньский не повис на шибеници.

Такими-ж людяними мотивами руководили ся й присутні на салі польські пані... Коли прокуратор Ґрубер домагав ся арештованя сьвідка Українця, Мих. Мокрого за суперечність його зізнань (він говорив на розправі трохи инакше як в слідстві), то сї пані так сердечно плескали в долоні і кликали прокураторови: „браво", що аж предсідатель загрозив їм викиненем із салї.

Дуже гарну оборонну промову виголосив др. Миронович, але вона не мала ніякого успіху, бо обжалованого судили не свої люди, а чужі, вороги... Судили Джиґала ті самі Поляки, котрі перед пяти роками говорили отверто, що для Січиньского є шибениця „zbyt łagodna kara".

Не похваляємо вчинку Джиґала, але й не маємо права кинути на него каменем. Джиґало упав жертвою тої нелюдяної системи, яку завели в Галичині Поляки супроти Українців. Таких Джиґалів є в нашій безталанній вітчині тьма тьменна, але не кождий з них має відвагу запротестувати якнебудь проти наруги та насильства ворогів... Уже найвисша пора, щоб засліплені шовінізмом Поляки прийшли вже раз до розуму та залишили супроти Русинів свою нечесну політику. Дав би Бог, щоб засуджений щойно Джиґало був уже послідною жертвою невиносимої шкільної системи в Галичині!

РУСЬКІ ОСЕЛІ В БРАЗИЛІЇ.

Про оселю Ріо-Кляро пише прудентопільський „Місіонар": Так склало ся, що повстала нова церков в оселї Ріо-Кляро, на кольонії III. Церков досить простора, стоїть на однім з горбів оселї III. у, віддаленю 3 кільометрів від місточка Марешаль Маллєт, де є стація зелїзнича. Побудувавши церков, бл. п. о. Кирило Сїмків, не забув і на просьвітне житє своїх парохіян. Таки біля себе удержував школу і заложив „Читальню Просьвіти". Що неділї по скінченім богослуженю сходили ся до школи члени і там в присутности свого душпастиря читали та говорили на теми, що дотикають житя нашого народу, чи у старім краю, чи бразилїйських переселенців.

В Ріо Кляро шкільна справа стрічає ті самі трудности, що і на инших оселях просторої Парани. І тут справа шкіл недомагає, мимо великої дбайливости, стараня та агітаційної роботи за школою зі сторони сьвященників.

Чому? Причини ті самі, що по инших оселях. Недостача почутя потреби школи, несовісність у виплаті, недостача відповідних фахових людий, недостача якогось загального звена шкільного у цілій Парані. Як тепер, сих руських шкіл в кольонії ріо-клярській є 4: с. є на кольонії 3, вісиналї 8 і 7, та Дорізоні, де є учителем фаховим п. Куц. Крім сего є польська школа ведена монахинями в Ріо Кляро, на 3. кольонії та ґуберніяльна бразилїйська в Марешаль Маллєт. В цілій кольонії руських купців є 24. Товариств руських, читалень „Просьвіти" 3 на кольонії 3, вісиналї 2, та в Дорізоні. Головним муніціпальним містом цілої кольонії є тепер Марешаль Маллєт. Від р. 1911. стало воно муніціпальним містом, хоч що-до торгового руху стали ся Маллєт тай Дорізон великими доперва від часу поведеня зелїзничої лінії Понта Ґросса-Уніїов да Вікторія.

Місто Маллєт стало ся через се осередком цілої кольонії. Саме під сю пору Русини забирають ся у місті до будови власного свого „Народного Дому". Воно піднесе ся ще більше від хвилї, коли в осередку кольонії в Марешаль Маллєт побудують руську церкву. Сей намір будови Божої сьвятинї в Маллєт вже був в плянї перед кількома лїтами, коли то мала будувати ся церква на кольонії 3., та обставини прикрі, про котрі нинї годі згадувати, а радше забувати — не дозволяли приступати до будови церкви. Тепер, коли неодно минуло ся, призабуло ся, при зміні обставин, намір будови церкви в Марешаль Маллєт можна приняти з найбільшим вдоволенєм і запорукою, що з побудованєм Божого Дому справа руська стане висше.

Поки-що у Маллєт нема каплиці нї руської, нї польської, нї бразилїйської. Руська церква буде проте першою. До її будови мають вже в коротці приступити, а буде вона стояти на видній площі, при однїй з головних улиць міста. Нема у Парані більш оживленої оселї з красшою будучиною, як є під пору оселя Ріо Кляро зі своїм містом Марешаль Маллєт і Дорізоном. Правда, Прудентополь що-до числа Русинів о много більший, зате торгового руху у Прудентополї нема, бо нема зелїзниці.

А навіть, коли з теперішних обставин дивити ся у будучину, то Ріо Кляро, не знати, чи не ставити висше політичного житя прудентопільської кольонії. Будь що будь в Марешаль Маллєт до муніціпальної ради належить 1 Русин камерист, а 2 заступники — а у Прудентополї? Стільки тисяч народу, а не витворив він нинї такої політичної сили, щоби мати 2 камеристів у камері. Се тільки щось можливого серед нас. У нас нераз і таке буває, що комусь про щось подібного говорити, то який вислід доброї, зрілої, розумної ради? Йде така людина запродана там, де не треба і обжаловує сьвященика, що він, „Падре", каже нам держати ся свого.

Знаємо людий ріо-клярських! У них инша гадка, инше стремлїнє — більше злуки, а тим самим виробити собі можуть більш значуче положенє, нїж прудентопільські Русини.

„ПЕРЕСЛІДУВАНЄ ПРАВОСЛАВІЯ".

Під заг. „Приклад беззаконного переслїдуваня" читаємо в 197 ч. київської „Ради":

„Сьвященик Петро, один з тих, за котрих молити ся велить арх. Антоній, в „Прикарп. Руси" розповідає про цілком беззаконну причіпку австрійського уряду за православну службу в Австрії. Зібрав в селї Довгому в Галичині о. Петро людий, одправив богослуженє...

> Одправа скінчила ся. Зараз таки підійшов до мене вахмістр і спитав голосно: „Чи має сьвященик дозвіл від старости відправляти тут релїґійні функції?
>
> — Менї не треба, — відповів я йому.

„І чого дивуєть ся ґр. Бобринський, чого галасує, коли от випадок, сьвідоцтво самого „мученика": він не має звичайного дозволу і не хоче його мати. А коли староста присилає такому самозваному попови наказ виїхати з села, то він скрізь гукає „про гоненія".

Знаменний, просто неоціненний коментар до клевет своїх же і ґр. Бобринського про „переслїдуванє православя" в Галичині дав — не хто инший, а — „Новое Время" в числї 13.424 з 27. липня ст. ст. 1913 р. Читаємо там: „В Росії істнує закон з 1816 року і указ Синоду з 1839 року, силою яких особи, котрі одержали постриженє або посьвяченє від східних православних духовних властий, не признають ся в російській державі за висьвячених і пострижених, поки не одержать спеціяльного дозволу від Синоду"...

Коли котрийсь такий „імпортований" православний сьвященик посьміє без спеціяльного дозволу Синоду виконувати в Росії духовні функції, то російські власти запирають його в тюрму. Таких випадків знає російська юдикатура чимало. А від Австрії Росія і її галицькі годованці-русофіли мають безличність вимагати, щоби австрійські власти покланялись перед насиланими з ворожої держави „місіонарами" православя, котрі не мають апробати від австрійської православної єрархії, а котрі за те під покровом релїґії виконують далеко не релїґійні — політичні й шпигунські! — завданя... Безсоромність справді виїмкова!

ПИСЬМО
до Ваня де Хандрило Гувнянки.

Апи не повірите, куме Кузма, што моя баба зо мном тераз виднвлят. Кильне мя, назпват на вшитки способи, же цуд боский витримати.

Лем же єй ся не чудую, бо то ниш молоде, тай фиркат, як тото теля на ярн. Ґля сьвятого спокою не хцу з ньом жадной бурси зачинати, жеби ся люди не зверали, а то би віділа, што-то Грнц Задорожний значит.

Вчера вам цілїский ден на мя вирчала. Не мам — гварит — з тебе жадной помочи. Спиш до полудня, а пак лем бис си закурив файку тай розказував і бренчав мі поза уха. А ти, бабо, тягний од сьвіту до ночи і дома і в полю і всядиваль як тот сомар. Горенче мі житя з тобом! Копич не сїяний, компери не окопувани, а він мі о казетах і о полетиці... Я гев мам — гварит — твою політику... Та лем ждий, сомарю ухатий! Як мі так дале будеш ґаздувати, то тя гет зоставлю, а сама піду до Гамерики. Гриз ся гев сам з дїтисками.

Тир! тир! тир! — гварю — за мій спр. Ждий-ле, ждий, моя рибочко!... Ищи я, реку, скоре піду даґде од тебе, як ти од мене. Ищи добрі будеш за мнов трубіти. Смоле! о! — гварю — зо вшитких стран біда. Од полудня війна, од схода війна — тай біда, човече. А од біди — реку — тобі, хлопе, не втечи.

Ищим ся, знате, нигда не бояв, як тераз. От што йно не видно — приплют возваня до війни, тай маш бабо Гамерику. Зоставляй, хлопе, жену, дїточки дрібни на Божу волю, тай гайда на Турка або на Москаля. Фецко од кума Андрия юш передвчера пішов. Тильо вам плачу било, што ани. Фецканя гварит: „Боже заваруй од того гада Москаля, нигда спокою не є!"

Бале і тот Москаль, то тіж вам кавалец ґіцля, тіж вам якеси говедо, няй го заморит. Юж ся і не чудую ґвухому Турковп, бо то невіра, тай трапит крестиян. Але тот Москал і який си крестиян, а пщи барже од Турка людий мордує. То вам говедиско якеси барз захванне. Лем што зімат, то би тримав: Руснака за цібрину, Філячика за хирбет, Ляха за ногу, Турка за ґуню, Цяйну за косу, а Дзяпана бодай лем за хвіст. Тильо же тот Дзяпан няк ся му не кце піддати. Якоси го навит юж раз барз стрепав. Лем Москаль, гварит, тераз зас ся на Дзяпана чепирит. Вшитких би хотів біля ся тримати, а ту ани руш — каждий кце бити своїм цапом. Ґпеска никто не кце свухати ничпех розказів.

А лем ждийте, што то з того буде, будете пак відіти. То коли ся так вшитко розлетит, што ани. Під Москальом є тераз штос-ка зо сто народів — і же тот Москаль так вам на вшитких сїдит, як кура на яйках. Та докаль сїдит то сїдит, а пак кой ся тоти народи вимикнут з під нього, то так впаде, як колиси Шенькарчик до баньори.

Але жарт — жартом, а ти, хлопе, на війну мус, як амин в отчинаши. Тераз то найліпше бити росийским шпіоном, лем же ани місця не є даяк ся вразити до той компанії, бо што кацап то шпиґ. Телячко шпиґ, Шовдра шпиґ, Шандрович шпиґ, Гудило шпиґ, Мачаловский шпиґ, Штанчишин шпиґ — лем же хтюк до Москаля. А што їх по герештах сїдит... ани не мож порахувати!

А гев зас Шенькарчик, Гузій, Галасай, Ваньо Гувнянка, Червоний Тідор і єгомосць з Червоного бесїдуют, же они вшитки то сьвяті мученики, за руску віру і за хлопску кривду траплят ся по герештах. А бодай їх! о то вам вчени — вера! Они таки мі, вибачте, мудри, як тот пес, же рока нема.

Не знам, як там тераз Серби і Турки ся мают. Гварят, же барз дуже ся вдів остало, тай редактори од православного „Лемка" кцут зо трицет (30) до Горлиц спровадити — тильо же погодити ся не можут. Гувнянка кце сами Сербки, а Червений Тідор сами Туркені. Мав би што маловати в „Лемку". І на тим спрічка. Сден час вже ся згодили, же пів на пів спровадят, лем же не є кому їхати по них. Галасай ма гостец в голові і ногах, Гувнянка барз куньоватий, Тідор зас червений як жид. Єст ищи якийси при касї, лем барз натяглий як мадярский гузар, а Шенькарчик ма жену, тай не кце го пустити. Тот би привюз, бо і єму би ся да з єдна зо дві придали. — І не знам ищи, як зроблят.

Гриц Задорожний.

Просьвітні Збори

в присутности відпоручника Просьвітної Комісії Р. Н. С., п. Д. Андрейка, відбудуть ся в біжучім і слїдуючім місяци в отсих місцевостях.

Жовтень:

3-го в Лїтл Фолс, Н. Й.
12-го в Гудсон, Н. Й.
13-го в Нюбурґ, Н. Й.
14-го в Пекскіл, Н. Й.
16-го в Спрінґ Валей, Н. Й.
18-го в Пасейк, Н. Дж.
19-го в Нюарк, Н. Дж.
21-го в Редінґ, Па.
22-го в Комбола, Па.
23-го в Ню Філаделфія, Па.
25-го в Тавер, Па.
26-го в Шамокін, Па.
29-го в Централія, Па.
30-го в Мт. Кармел, Па.

Колиб в якім плейзі, задля важних причин, зайшла потреба змінити висше назначені дни просьвітних зборів — про що треба конечно і заздалегідь порозуміти ся зі мною — тоді дотичний Уряд відділу Р. Н. С., чи Комітет зволить вже від себе подати в „Свободі" вістку про сю зміну дня на просьвітне віче у їх плейзі.

Громади, Братства, Сестрицтва і Товариства, які хотілиб причинити ся для справи просьвітної яким грошевим датком з власної каси, нехай переведуть дотичну ухвалу еще перед просьвітними зборами, щоби опісля на самих зборах можна вже вписати їх жертву в справоздане і про сю жертву в своїм часї подати в „Свободі" до загального відома.

Дмитро Андрейко,
відпоручник Пр. К. Р. Н. С.

ЖЕРТВИ НА ДОБРОДІЙНІ ЦІЛИ, ОСТАЮЧІ ПІД ЗАРЯДОМ „СВОБОДИ"

1. Жертви на фонд „Рідна Школа" в Галичині.
2. Квадратові метри на Український Город у Львові.
3. Жертви на приватну українську гімназію в Збаражи.
4. Жертви на курси висшої осьвіти для Тов-а „Просьвіта" у Львові.
5. Жертви на ювилейний дар Іванови Франкови.
6. Жертви на українсько-руську бурсу в Горлицях.
7. Жертви на приватну українську гімназію в Рогатині.
8. Жертви на шкільно-просьвітний фонд в Америці.
9. Жертви на фонд „Рідна Школа" в Америці.
10. Жертви на фонд ім. М. Січинського.
11. Жертви на виборчий фонд в Галичині.
12. Жертви на укр.-руську бурсу в Надвірній.
13. Жертви на українсько-руську бурсу в Сяноці.

ПОВІДОМЛЕНЄ.

Комітет „Рідної Школи" в Ню Йорку на відбутім дня 25. вересня с. р. засїданю ухвалив заснувати курс для анальфабетів, як рівнож курс для науки анґлійської мови.

В цїли порозуміня з кандидатами і обговореня сеї справи відбудуть ся збори в понедїлок 6. жовтня (октобра) с. р. о годині 8-мій вечером, в Українськім Клюбі в Ню Йорку при Іст 6-та ул. під ч. 217.

Комітет „Рідної Школи", звертаючи увагу Українців на важність сеї справи, просить о численну участь у висше згаданих зборах.

За Комітет „Рідної Школи":
Я. Корнат, містоголова,
В. Вілинський, секретар.

Віктор Гіґо.

ВАТЕРЛЬО.

З француської мови переклав *Іван Франко.*

(Дальше).

III. День 18. червня 1815.

Вернімо в зад і поставмо себе в першу половину р. 1815. Як би не був ішов дощ у ночи з дня 17. на 18. червня 1815 р., будучність Европи була-б змінила ся. Кілька крапель дощу більш або менше спричинило впадок Наполеона. Аби Ватерльо було закінчене Аустерліцом. Провидіне не потребувало нї чого більше, як тілько спустити трохи дощу: хмара, що протягла небом не в пору, вистарчила на те, аби перевернути цілий сьвіт.

Битва під Ватерльо не могла розпочати ся швидше, як під дванацяту в полудне, і се дало час Блїхерови дійти на місце. Чому? Бо земля була розмокла. Треба було чекати, аж троха підіехне, аби артилєрія могла вирушити.

Наполеон був офіцером артилєрії і чув себе ним. Основою сего незвичайного полководця був чоловік, який у своїм рапорті до Директориї про битву під Абукіром сказав: „Стілько нашого куль убило шість людий!" Всї його пляни битв були основані на артилєрії. Звернути огонь артилєрії в одну даную точку, се для нього був ключ побіди. Стратеґію*) ворожого генерала він трактував як твердиню, в якій треба пробити пролом. Слабі точки своєї армії він скріпляв легкими гарматами. Гарматами зазвичай і розвязував вузли битв. Цїльність вистрілу — се була головна прикмета його ґенія. Розбити чотирокутники, розсипати полки, розірвати лінії, змести й розпорошити маси, се було для нього всїм. Бити й бити невпинно, бити поручав кулям. Метода страшна, що в злуці з ґенієм зробила непобідимим протягом 15 лїт сего понурого атлета воєнних поєдинків.

Дня 18. червня 1815 р. він числив на артилєрію тим більше, що мав її більше. Веллїнґтон мав лише 159 огнистих гирл, а Наполеон мав 240. Маючи суху землю, артилєрія могла доїхати на місце і битва мала зачати ся о шестій рано. Вона наповне була розпочата ся і скінчити ся в двох годинах, три години перед приходом Прусаків.

Скілько помилок мусів зробити Наполеон, аби програти сю битву? Чи розбите корабля можна класти в вину командантови корабля? Чи видимий фізичний упадок Наполеона в ту пору був злучений також із деяким ослабленєм його духа? Чи двацять лїт війни ослабили вістрє так як піхву, а душу так як тіло? Чи в капітанї прикро давав се відчути ветеран? Одним словом, чи сей ґеній, як повірило богато поважних істориків, почав гаснути? Чи він доходив до безумства і закривав сам перед собою своє ослаблене? Чи він — се був би великий гріх у полководця — не почував небезпеки? Чи в тім ряді великих людий матеріяльного сьвіта, яких можна назвати велитнями дїяльности, настає вік короткозорости ґенію? Старість не перемагала ґеніїв ідеалу Данте, Михайло Анджельо старіючи ся росли; чи Ганнібаль і Наполеон старіючи ся малїли? Чи Наполеон утратив зовсім певне розуміне побіди? Чи він не здужав уже пізнати підводну скелю, вгадати сильце, розріжнити беріг від шумної безодні? Чи він не міг пронюхати погрому? Він, що все знав усї дороги до тріумфу і з висоти свого блискавкового воза показував їх всевладним пальцем, чи-ж тепер попав у таке фатальне остовпіне, що погнав на злом голови бурливий поїзд своїх леґіонів? Маючи сорок шість лїт чи-ж був він опанований цїлковитим одуром? Сей титанічний**) візник призначеня, чи був він тепер не чим більше, як зломи-головою?

Менї здасть ся, що ні. Його плян битви, по всїм признакам, був архитвором. Ударити просто в середину лінії союзників, зробити пролом у ворожій армії, розбити її на двоє, виперти британську половину на Галь, а прусську половину на Тонґр, зробити з Веллїнґтона й Блїхера два відламки, заняти Мон-Сен-Жан, обсадити Брукселю, вкинути Нїмців за Рен і зіпхнути Анґлїйців у море, отсе для Наполеона було завданє сеї битви. Далі побачимо.

Розуміє ся, я не маю претенсії написати історію битви під Ватерльо. Одна з головних сцен драми, яку оповідаю тут, вяже ся з сею битвою, але її історія не моя річ. Вона зрештою написана вже і написана майстерно, з одного боку відповідно до поглядів Наполеона, з другого боку відповідно до поглядів цїлої плєяди*) істориків таких як Вальтер Скотт, Лямартен, Волябель, Шарра, Кіне та Тьєр. Лишаю історикам кождому своє, а пишу тілько як сьвідок із далека, як прохожий по долинї, що шукаючи слїдів схиляє ся над землею, удобреною людським мясом, а може приймаючи привиди за дїйсність. Не маю права підносити голову в імя науки перед збором фактів, де без сумнїву бачимо також привиди. Нема в мене анї воєнної практики, анї стратеґічної компетенції, яка виправдувала би мої погляди. На мою думку цїлий ряд припадків запанував над обома начальниками битви під Ватерльо, а над тими припадками запанувало призначенє, ся таємна сила, про яку вільно менї судити так, як судить наївна душа народа.

*) Стратеґія — штука кермована армією в часї війни.

**) Титан — велитень.

IV. А.

Хто хоче докладно уявити собі плян битви під Ватерльо, нехай у думцї положе на земли велике А. Ліве рамя сеї букви, се дорога з Нївелля, праве дорога з Женапии; поперечниця букви А, се перехресна дорога з Оена до Брен-ль-Аллєда, а вершок тої букви, се Мон-Сен-Жан. Тут стояв Веллїнґтон. Нижня точка лївого рамени, се Ґуґомонт; тут стояли Рей та Жером Бонапарте. Нижня точка правого рамени, се Бель-Аллїянс, де стояв Наполєон. Троха висше того місця, де поперечниця букви А доходить до правого рамени і перетинає його, лежить місцевість Гай-Сент. У серединї сеї поперечницї лежить як раз точка, де було сказане остатнє слово битви. Там поміщено камяного льва, мимовільний символ ґеройства цїсарської ґвардії.

Трикутник, що містить ся в горішній части букви А між двома раменами й поперечницею, се площа Мон-Сен-Жан. Боротьба за сю площу, се основа цїлої битви. Крила обох армій розтягли ся на право й на ліво обох доріг Женапии та Нївелля; Д'Ерльон ставив чоло Піктонови, а Рей ставив чоло Гіллеви. За вершком букви А, за площею Мон-Сен-Жана тягнеть ся ліс Суань. Що-до самої площі треба представити собі широкий хвилястий терен; кождий горб вистає попад дальший горб, а всї гі хвильованя підіймають ся в напрямі до оселї Мон-Сен-Жан, а кінчать ся в лїсї.

Два ворожі війська на полї битви, се два борцї. Се борня двох силачів. Один силкуєть ся повалити другого. Вони хапають ся всего; корч, се точка опори; вугол стїни, се заслона. Не маючи перед собою хоч мізерної хатини для заслони, полк уступає. Обниженє рівнини, підвисшенє ґрунту, поперечня стежка в відповіднім місци, лїсок, рівчак може спинити рух велитня званого армією і змусити його до поворогу. Хто уступає з поля, той побитий. Тому відвічальний начальник мусить оглянути точно найменшу купку дерев і змірити найменше заглубленє площі.

Оба ґенерали дуже уважно перестудіювали площу коло Мон-Сен-Жана, що зветь ся тепер Ватерльо. Веллїнґтон з далекозорою старанністю оглянув її як місце будучої великої битви. На тім терені д. 18. червня Веллїнґтон мав добре положенє, а Наполєон гірше. Анґлїйська армія стояла висше, а француська низше.

Начеркнути тут вигляд Наполєона на кони з люнетою в руці, на височинї Россомма в ранцї д. 18. червня 1815, се може майже зайве. Поки покажу його тут, його бачив увесь сьвіт. Сей спокійний профіль під малим капелюхом бріенської школи, сей зелений уніформ з білими вилогами, що покривали зьвізду, сурдут, що покривав еполєти (нараменики), шмат червоного пояса видний з під камізельки, шкіряні штани, білий кінь з чапраком із червоного аксаміту, що на обох кінцях мав нашиті букви N під коронами та орлами, чоботи з довгими холявами на шовкових панчохах, срібні остроги, меч із битви під Маренґо — ось і вся постава першого цїсаря перед нашою уявою, якого величають одні, а остро осуджують инші.

V. Темна точка битви.

Всїм відомі початкові події сеї битви. Початок був невиразний, непевний, хиткий, грізний для обох армій, але для анґлїйської ще грізнїйший, як для француської. Всю ніч ішов дощ. Земля розмякла від зливи. Тут і там у видолинках площини понабігала вода мов у великих мисках. Деколи воєнним фурґонам*) вона досягала аж до осий. Із ремінних поясів, якими оперезані були черева коний, сплівало рідке болото. Як би пшениця та жито, толочене до землї сею навалою возів, не заповняли вибоїв і не творили підстїлки під колесами, всякий рух, особливо в долинах з боку Папельотта, був би неможливий.

Дїло розпочало ся пізно. Наполєон, як уже було сказано, мав звичай держати всю артилєрію в своїй руцї мов пістолєт, мірячи то в сю то в иншу точку битви, і хотів діждати ся, поки запряжені батерії зможуть кинути ся та чвалати свобідно. За для сего він мусів чекати, поки не підняло ся сонце і не осушило землю. Але сонце не показало ся. Не було тої погоди, як під Австерліцом. Коли гукнув перший вистріл гармати, анґлїйський ґенерал Кольвіль глянув на свій годинник і сказав, що саме одинацята година і 35 мінут.

Битва розпочала ся шалено, може навіть шаленїйше, нїж сего хотів цїсар, на лївім крилї француськім під Ґуґомонтом. У тім самім часї Наполєон ударив на центр, пустивши бриґаду Кіота на місцевість Гай-Сент, а Ней двигнув француське праве крило проти лївого анґлїйського, що опирало ся о Папельот.

Удар на Ґуґомонт був по троха обчислений: стягти сюди Веллїнґтона, заставити його перехилити ся на ліво, отсе був плян. Сей плян був би вдав ся, як би чотири компанії анґлїйської ґвардії та хоробрі Бельґійцї з дивізії Перпонше не були непохитно вдержали ся на становищи. Тому Веллїнґтон, замість звернути туди всю масу свого війська, міг обмежити ся на висилцї підмоги всего з чотирьох дальших компаній ґвардії й одного баталїону полку Брунцвік.

Удар правого крила француського на Папельот був основою всеї битви: зломати ліве крило анґлїйське, перерізати дорогу до Брукселї, замкнути прохід для можливого приходу Прусаків, опанувати Мон-Сен-Жан, зіпхнути Веллїнґтона на Ґуґомонт, відси на Брен-ль-Аллєд, відси на Галь, тай годі. Як би не деякі припадки, сей плян був би вдав ся. Папельот узято, Гай-Сент захоплено.

Зазначу одну дрібницю. Серед анґлїйської піхоти, особливо в бриґадї Кемпта, було богато рекрутів. Ті молоді вояки супроти нашої страшної піхоти оказали ся несподівано сильними. Хоч недосьвідні в боях, вони держали ся безстрашно. Особливо добру службу робили вони як стрільцї. Вояк стрілець, по троха полишений собі самому, робить ся, так сказати, сам собі ґенералом. Ті рекрути показали деяку находчивість і француське завзяте. Ся нова піхота боронила ся з запалом.

По захопленю Гай-Сента судьба битви захитала ся. Того дня від полудня до четвертої години була темна перерва. Середина сеї битви майже зовсім невиразна і виглядає мов боротьба в потемках. Настав справдї сумерк. Видно було величезне хвильоване в тій мряцї, привид, від якого крутила ся голова: тодїшні воєнні прилади майже невідомі сегодня, огнисті кульбаки, летючі піхви шабель, навхрест перевязані ремені-патронташі ґренадієрів**), долмани***) гузарів, червоні чоботи з тисячами зморщків, широкі чака обвиті срібними шнурами, брунцвіцьку піхоту майже чорну в суміш із червоною анґлїйською піхотою. Анґлїйські вояки мали поверх рукавів замість еполєтів грубі, білі, круглі подушки. Ганноверські шволєжери (легка їзда) мали на головах мідяні подовгасті шоломи з ремінними підвязками по під бороду та з гривами червоного кінського волосіня на верхах. Шотляндська піхота виступала з голими колїнами і в кратКованих плєдах‡), наші ґренадієри в великих білих камашах. Усе те йшло в суміш, а не по стратеґічних лїніях.

Певна скількість бурі завсїгди вміщуєть ся до битви. Не вважаючи на комбінації ґенералів зіткненє узброєних мас викликує необчислимі відрухи. Підчас битви два пляни двох полководців перехрещують ся і переміняють себе обопільно. Одна точка на полї битви пожирає більше вояків, нїж друга, так як ґрунти більш або менше пухкі всисають у себе швидше або помалїйше воду. Виходить потреба пустити на одно місце більше вояків, нїж хотїло ся. Все те непередвиджені втрати. Лінія битви хвилює та звиває ся як нитка, річки крови пливуть неправильно, чола армії колишуть ся, полки входячи або виходячи роблять роздутя або заломи. Всї ті береги раз у раз пересувають ся один перед другим; де була піхота, наступає артилєрія; де була артилєрія, набігає кавалєрія; баталїони сунуть мов клуби диму. Щось було ось тут — глянь, і нема вже. Прогалини заповняють ся; темні звої посувають ся на перед і в зад. Щось мов надгробний вітер гонить, віднихає, здуває і розгонить ті траґічні юрби. Що таке стичка? Се хвильованє. Недвижність математичної точки на плянї тревае хвилину, а не день. Додаймо, що в кождій битві буває хвиля, коли вона переходить у бійку, в особисту схватку, розсипає ся в незлїчене число дрібних фактів, які, мовлячи словами самого Наполєона „належать радше до біоґрафії полків, нїж до історії армії". В такім випадку історик має очевидне право підтягати суму таких фактів. Він може тілько начеркнути головні контури боротьби, і анї один оповідач, хоч який будь він совісний, не має змоги передати в усїй повнотї та точности ту страшну хуртовину, що називаєть ся битвою.

Що правдиве для всїх великих узброєних стичок, прикладаєть ся особливо також до Ватерльо. В усякім разї по півдни була хвиля, коли фізіономія битви виснила ся.

*) Фурґон — великий, тягаровий військовий віз.

**) Ґренадієри — вояки піхотинці, добрані звичайно мужчини високого росту, що виступають до бою в тяжкій зброї. Назва походить від еспанського міста Ґренада.

***) Долман — короткий плащ без рукавів, що держав ся тілько спряжкою під шиєю.

‡) Плед — довга та вузка суконна хустка, яку носять на плечах. Мода на неї і сама назва пішла з Шотляндії.

VI. Четверта по півдні.

Коло четвертої положенє анґлїйської армії було важке. Князь Оранський командував центром, Гілль правим крилом, а Піктон лївим. Князь Оранський сам не свій, а про те безстрашний кричав до Голяндців та Бельґійцїв: „Нассау! Брунцвік! Нїколи в зад!" Гіль ослаблений опер ся о армію Веллїнґтона, а Піктон погиб. У тій самій хвили, коли Анґлїйцї відібрали у Француза лїнієву хоругов ч. 105, Французи вбили Анґлїйцям ґенерала Піктона кулею, що пробила голову. Для Веллїнґтона битва мала дві точки опору: Ґуґомонт і Гай-Сент. Ґуґомонт був іще в їх руках, але горів; Гай-Сент узяли Французи. З німецького баталїону, що боронив сеї місцевости, було живих іще лише 42 мужа; всї офіцири крім 5 були або вбиті або полонені. Три тисячі вояків полягло в тій стодолї. Один поручник анґлїйської ґвардії, перший боксер Анґлії, якого товариші вважали недоступним для ран, поляг від малого француського тарабанщика. Барінґа виперто з його становища, Альтен поляг убитий шаблею. Богато хоругов страчено; між ними одну дивізію Альтена, другу баталїону Лїнебурґа, яку носив князь із родини Цвайбрікен. Сірі Шотляндцї щезли; більшу часть драґонів полку Понсомбай порубано. Ся могутня кавалєрія погибла від списів полку Бро та від кирасієрів*) із Траверса: із 1.200 лишило ся лише 600; із трьох полковників два лежали на земли: Гамільтон ранений, Матер убитий. Понсомбай упав пробитий сїмома списами. Ґордон погиб, Марш погиб. Дві дивізії, пята й шеста, були знищені.

Коли Ґуґомонт був загрожений, а Гай-Сент узято, Анґлїйцям лишив ся лиш один узол, центр. Сей узол стояв доси. Веллїнґтон скріпив його. Він покликав до нього Гілля, що стояв у Мерб-Бренї, покликав Шассе, що стояв у Брен-ль-Аллєдї.

Центр анґлїйської армії, троха вігнений до середини, дуже густий і дуже многолюдний, займав сильне становище. Він стояв на високій площи Мон-Сен-Жан, маючи за собою село, а перед собою похилість, там досить прикро спохоровасту. Він опирав ся о той міцний камяний дім, що в ту пору був власністю дїдича Нївелля і стояв коло роздорожа двох шляхів. Сей дім збудований у XVII в. був такий міцний, що кулї відбивали ся від нього. Докола рівнини Анґлїйцї тут і там позрубували дерева, поробили загати в тернах, поставили гирло гармати між двома конарами, обтиканими хащем. Їх артилєрія стояла закрита в корчах. Ся хитра робота, яку не вважаючи на всякі протести допускає війна, що оправдує всякий підступ, була зроблена так добре, що ґенерал Гаксон, висланий цїсарем о девятій рано оглянути ворожі батерії, не добачив нічого і повернувши сказав Наполєонови, що там нема ніякої перешкоди, крім двох барикад, які загатили дорогу з Нївелля до Женапии. Се була пора, коли на полях стояло високе збіже. На краю площини лежав узброєний у карабіни 95 баталїон бриґади Кемпта в високім збіжю.

Отгак забезпечений і укріплений центр анґлїйської та голяндської армії займав добре становище.

Небезпекою сего становища був ліс Суань, що притикав до поля битви, перерізаний ставами Ґрендаеля та Буатфорта. Армія не могла сховати ся до нього не розходячи ся; полки там були би зараз порозсипали ся. Артилєрія була би пропала в мочарах. Відступленє в той бік на думку многих фаховців, яким, що правда, перечили инші, було би вчиском розпуки.

Веллїнґтон докинув до сего центра бриґаду Шассе, яку відняв від правого крила, і бриґаду Вінке, відняту від лївого крила, а також дивізію Клїнтона. До своїх Анґлїйців, до полку Галькетта, до бриґади Мітчелля, до ґвардій із Майтлєнду він додав як підпору та скріпленє піхоту Брунцвіка, решту полку Нассау, Ганноверців полку Кільмансеґґе і Нїмців полку Омптеда. Те дало йому в руки 26 баталїонів. Праве крило, як сказав Шарра, було підвернене по-за центр. Одна величезна батерія*) була заслонена мішками повними глини в місци, яке тепер називають „музеєм Ватерльо". Веллїнґтон окрім того помістив у однім видолинку драґонів ґвардистів Сомерсета, 1400 коний. Се була друга половина тої анґлїйської кавалєрії, що здобула собі заслужену славу. Понсомбай погиб, Сомерсет лишив ся.

Батерія, яка в разї викінченя могла дорівняти майже редутї**), була розложена за дуже низьким муром саду, покрита в поспіху мішками, повними піску, та широким земляним окопом. Сеї роботи не докінчено; не стало часу обвести її частоколом.

Веллїнґтон, неспокійний, але все терпеливий, сидячи на кони провів тут цїлий день у тій самій поставі, недалеко від старого млина Мон-Сен-Жана, що стоїть ще й доси під вязовим деревом, яке пізнїйше один Анґлїєць ентузіяст купив за 200 франків, зрубав і завіз до Анґлії. Кулї сипали ся дощем. Адютант Ґордон упав обік нього. Льорд Гілль, показуючи йому ґранат, що вибух коло них, запитав його: „Мій льорде, які ваші порученя і що велите робити нам, коли дасте вбити себе?" — „Чиніть так само як і я" — відповів Веллїнґтон. До Клїнтона він сказав лаконїчно: „Держіть ся тут до остатнього мужа!" День очевидно кінчив ся лихо. Веллїнґтон крикнув до своїх старих товаришів із під Таляверп, Вітторії та Саляманки: „Хлопцї, чи не думає хто з вас утїкати? Памятайте про стару Анґлїю!"

Коло четвертої анґлїйська лїнія подала ся в зад. На вершку площини відразу щезло все і видно було тілько артилєрію та стрільців. Анґлїйські полки, розбиті ґранатами та кулями француськими, зсунули ся в долину, через яку сегодня їде стежка до забудовань услуги фільварку Мон-Сен-Жана; зробив ся рух відступу, чоло анґлїйської битви сховало ся. Веллїнґтон зійшов зі свого місця...

— Початок відвороту! — скрикнув Наполєон.

(Дальше буде).

*) Кирасієри — тяжка їзда, в якій люди були в панцирях і металевих шоломах.

*) Батерія — ряд гармат уставлений чи то на мурі, чи на земляній шанцї.

**) Редута — кілька або кільканайцять гармат, уставлених на укріпленім місци.

СПРОСТОВАНЄ.

В рекордовім справоздаию Р. Н. Союза в Америцї за місяць серпень 1913 р., котре було поміщене в орґанї Р. Н. Союза „Свободї" число 36, на сторонї 5-тій, зайшла помилка між новоприступившими членами. Від. 3-тий є надруковано Стефан Музік, а має бути Стефан Мизік. Від. 108-мий є надруковано Йосиф Брелюх, а має бути Йосиф Брелюс. Дальше через помилку є надруковано, що Данило Лобур зістав принятий до від. 42, а має бути до від. 263, до котрого в дійсности Данило Лобур зістав принятий. Між суспендованими членами зайшла слїдуюча похибка: Від. 108-мий є надруковано, що зістав суспендований Дмитро Костишин, а має бути Василь Костишин. Отже Дмитро Костишин зістає надалї членом Р. Н. Союза, а Василь Костишин зістав суспендований.

Мих. Угорчан,
гол. рек. секр. Р. Н. С.

C221

РОДИМЦЇ! ЯВЛЯЙТЕ СЯ ЧИСЛЕННО НА ВІЧАХ, УСТРОЮВАНИХ ПРОСЬВІТНОЮ КОМІСІЄЮ Р. Н. СОЮЗА!

Головний Уряд „Р. Н. Союза".

Духовний Отець:
о. Дмитро Хомяк,
West Ave. & Beech St., Mt. Carmel, Pa.

Предсїдатель:
Дмитро Капітула,
Box 565, McAdoo, Pa.

Місто-предсїдателька:
Марія Білик,
1710 W. 44th St., Chicago, Ill.

Місто-предсїдатель:
Василь Сувак,
Whiting, Ind.

Секретар рекордовий:
Михайло Угорчак,
Box 76, Jersey City, N. J.

Секретар фінансовий:
Семен Ядловський,
Box 76, Jersey City, N. J.

Касієр:
Алексій Шаршонь,
524 Pine & Franklin Sts., Shamokin, Pa.

Контрольна Комісія:
о. В. Балог,
550 John St., Whiting, Ind.
Стефан Милянович,
193 Grand St., Jersey City, N. J.
Йосиф Ялечко,
Box 156, Ramey, Pa.

Радні:
Іван Ґлова,
521 N. Shamokin St., Shamokin, Pa.
Николай Ваверчак,
720 Charles St., Perth Amboy, N. J.
Володимир Каськів,
56 Sussex Str., Jersey City, N. J.
Петро Мотало,
1436 W. Erie St., Chicago, Ill.
о. Мирон Данилович,
11 Chmelnicky St., Ansonia, Conn.
Андрій Гальчан,
237 Churchil St., McKees Rocks, Pa.

Редактор „Свободи":
Осип Стеткевич,
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Завідатель „Свободи":
Андрій Савка,
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Головна Канцелярія „Р. Н. Союза" находить ся під числом 83 Grand St., (у власнім домі) Jersey City, N. J.

Просьвітна Комісія.

Др. В. Сіменович, предсїдатель,
4105 N. Avers Ave. Chicago, Ill.
А. Горбаль, касієр,
135 Main St., Derby, Conn.
Е. Струтинська, секр.,
714 Bickerdike St., Chicago, Ill.
о. В. Балог,
550 John St., Whiting, Ind.
Д. Андрейко,
147 Broad St., New Britain, Conn.
Др. І. Копистянський,
W. Pine St., Shamokin, Pa.
Ю. Павчак,
209 Bedford Ave., Brooklyn, N. Y.

РОЗМЕТ Р. Н. СОЮЗА ЗА МІСЯЦЬ ЖОВТЕНЬ 1913 р.

Член на ціле посмертне платить $1.50, а на половину посмертного $0.86.

ПОВІДОМЛЕНЄ.

Згідно з ухвалою річного засїданя Головних урядників Р. Н. Союза в Америці, відбувшого ся на днях 9, 10. 11 і 12 вересня 1913 р. в Бофало, Н. Й., отсим повідомляє ся всїх Впов. Головн. Урядників Р. Н. Союза в Америці, що хто би з Впов. Головн. Урядників Р. Н. Союза мав замір і охоту кандидувати на репрезентанта (делеґата) Р. Н. Союза в Америці на український з'їзд в 1914 р., який має відбути ся у Львові, зволить ласкаво прислати свою кандидатуру до Головн. Предсїдателя Р. Н. Союза на адресу: Mr. Dm. Kapitula, P. O. Box 565, McAdoo, Pa. Зголошеня треба надсилати письменно найдальше до дня 10-го жовтня (октобра) 1913 р. По упливі висше назначеного часу, згідно з ухвалою, яка запала на висше згаданім засїданю, Головн. Екз. Комітет Р. Н. Союза вишле до всїх Вп. Головних Урядників Р. Н. Союза в Америці відповідний обіжник в цїли голосованя над кандидатами, з котрих має бути вибраний делеґат.

Дано в McAdoo, Pa., дня 23. вересня 1913 р.

Дм. Капітула, гол. предс. Р. Н. С.
М. Угорчак, гол. рек. секр. Р. Н. С.

ПОВІДОМЛЕНЄ.

Отсим дає ся до відома всїм П. Т. місцевим Урядникам Р. Н. Союза в Америці, що дня 22-го вересня (септембра) 1913 р., вислано почтою до всїх відділів Р. Н. Союза в Америці, по три примірники „Показчика", друкованого руськими буквами („Показчик", друкований латинськими буквами, буде висланий пізнїйше, як вийде з друку).

Місцеві секретарі по отриманю „Показчика" мають доручити по одному примірникови другим місцевим Урядникам, а то Предсїдателеви і Касієрови, а один примірник кождий місцевий секретар має собі оставити.

Всї пп. місцеві Урядники Р. Н. Союза в Америці, маючи в руках висше згаданий „Показчик", мають стисло застосувати ся до всїх вказівок, які находять ся в показчику і після тих вказівок поступати на будуче.

Головний Уряд Р. Н. С. в Америці.

РУХ В ВІДДІЛАХ Р. Н. СОЮЗА.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ. Оголошеня братських мітінґів поміщують ся в часописи безплатно, але тільки один раз. Ті оголошеня мусять бути в руках редакції найпізнїйше в суботу перед виходом кождочасного числа. Оголошеня братських балів, концертів, театральних представлень і т. п. забав приймають ся до друку по 5 центів від кождої друкованої стрічки. Належитість за ті оголошеня треба слати наперед.

ДЕРРИ, ПА. Бр. сьв. Василія, від. 113, відбуде свій річний мітінґ дня 19-го жовтня с. р. Хто на мітінґу неоправдано не явить ся, підпаде грошевій карі 50 цнт., а урядник $1.00. — Ст. Бич, предс., А. Курчак, секр.

БРУКЛИН, Н. Й. Бр. Пресьв. Тройцї, від. 203, повідомляє всїх своїх місцевих і позамісцевих членів, що трикварталный мітінґ відбуде ся дня 4-го жовтня с. р. о год. 8. вечером в гали під ч. 76 Норт 6-та ул. На сей мітінґ має явити ся кождий член і вирівнати свої залеглости до Братства і до Р. Н. Союза, бо инакше наступить суспензія. На сїм мітінґу буде принимати ся до Братства нових членів без вкладу вступного, а до Р. Н. Союза після статута. Неявивший ся член заплатить кару 50 цнт., а урядник $1.00. — В. Саїв, предс.; А. Миґаль, секр.

ВУНСОКЕТ, Р. АЙ. Бр. „Запорожська Січ", від. 206, повідомляє всїх своїх членів, що 3-тий квартальний мітінґ відбуде ся дня 5-го жовтня (октобра) с. р. в Кенедієн гали, ч. 13½. На мітінґу має явити ся кождий член, а члени залигаючі з вкладками мають вирівнати свої залеглости, бо в противнім разі будуть виключені з товариства і з Р. Н. Союза. Член, який неоправдано не явить ся на тім мітінґу, заплатить кару 25 цнт. а урядник 50 цнт. — С. Леміщка, секр.

ДЖЕНЕТ, ПА. Бр. сьв. Димитрія, від. 207, повідомляє своїх членів і члениць, що в першу недїлю по першім жовтня відбуде ся річний мітінґ в церковній гали. На мітінґу мають всї члени явити ся і вирівнати точно свої залеглости, бо буде переведений вибір нового уряду на рік 1914. Неявивший ся член на мітінґу заплатить кару 50 цнт., а урядник $1.00. — М. Нечінка, предс., Ів. Кміт, секр.

ОРМРОД, ПА. Бр. сьв. О. Николая, від. 124, повідомляє сим, що річний мітінґ відбув ся дня 13-го вересня с. р. Вибрано такий новий уряд: Кость Радь, предс.; Теодор Кавиїй, заст. пред.; Іван Олїйник, секр.; Миколай Віщук, заст. секр.; Василь Кочинаш, кас.; Павло Бруцяк, заст. кас.; Петро Бончак, Дмитро Бала і Теодор Кавиїй, контрольорц; Миколай Кочинаш, дозорець хорих; Гринько Хрін, дверник; Михайло Радь, капітан; Іван Лишик, хоружий.

ЖЕРТВИ НА УКРАЇНСЬКО-РУСЬКУ БУРСУ В ГОРЛИЦЯХ.

На хрестинах у пп. Нипюків в Когус, Н. Й., на зазив н. Семена Палюха і Петра Ропіцького зібрано на руську бурсу в Горлицях квоту $8.41. З того видано на оплату пересилки 25 цнт., отже переслано на руки о. Ем. Меціньського в Мацастові $8.16 т. є. 40 корон. (Число почтової посьвідки 38140). На многі літа малому похресникови і його родичам, а щира подяка всїм жертводавцям!

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ.

Руська галицька парохія при Церкві сьв. Ів. Хрестителя в Мікіспорт, Па., жадає іспит. дякоучителя сейчас. Услівя: 1) Теноровий, мягкий, можливо високий голос. 2) Добре знанє проваджєня школи. 3) Добре знанє нотного церковного, як і сьвітського сьпіву (при пробі вимагаєть ся читаня нот). 4) Вечерами орґанізаторська-громадянська робота в Читальни. 5) Знанє провадженя аматорських вистав і концертів (найдальше до 3-ох місяців один концерт і вистави). 6) Примірного житя так між парохіянами, як і в церкві. — Услівя: 45 дол. місячної платнї (після заслуг і більше) і дуже добрі доходи. — Письма засилати на адресу: Rev. John Ostap, 552 Ringold Str. McKeesport, Pa. 36—

ВДОВЕЦЬ, в середнім віці, заможний, радби одружитись з бездітною вдовою або старшою дівчиною і доброю господинею дому. Вигідне житє запевнене. Просить ся звернути з довірєм на понизшу адресу, надсилаючи свою фотоґрафію. — Адреса: Zenych, Box 44, Jersey City, N. J. 37—

РУСЬКА ГР. КАТ. ПАРОХІЯ сьв. Вмч. Димитрія, в Картерет, Н. Дж. пошукує дякоучителя від 1-го жовтня с. р., котрий би знав хоральний сьпів, провадити школу дітий і уладжувати представлення. Платня після умови. Прошу ласкаво голосити ся на адресу: Was. Malanczak, Box 76, Carteret, N. J.

Де є **ІВАН ДОВГОЛОВСЬКИЙ**, маючий 24 літ, родом з Рудавки, почта Ясениска, повіт Сянок, Галичина. Він є середного росту, брунет, виїхав з Насайку по Великодних Сьвятах минувшого року десь на далекі Вести і від того часу нема о нїм нїякої вісти, чи жиє чи нї. Пошукує його жена Фенна Довголовська, котру лишив з четверо дрібними діточками без всяких средств до житя і на ласку добрих людий. Хто донесе менї о місци його замешкания, дістане добру нагороду. Fenna Dowholowska, 129 2nd Street, Passaic, N. J. 38—40

Пошукуєсь **ДЯКОУЧИТЕЛЯ**, котрий би умів вести нотний сьпів і школу дітий. Платня $45.00. Голоситись під адресою: Door No 2, 24, 241 Van Vorst St, Jersey City, N. J.

ТОВАРИШКИ ЖИТЯ пошукує Михаїл Буссель, капалєр літ 30. Кандидатка має бути Русинкою-Українкою в віці від 22 до 28 літ; рівнож має уміти читати і писати по українськи і говорити по англійськи або німецьки. Посаг неконечний, лиш вимагаєсь християнської чесноти. По дальші інформації, засилаючи фотоґрафію, прошу ласкаво звернутись з повним довірєм на адресу: Mike Bussel, 225 Broad St., Stapleton, N. Y.

Пошукую свого шваґра **ФЕДОРА ШКАПЯК**, родом з Волї Міхової, Галичина. Має перебувати коло Віннїпеґ, Канада, на фармі. Хтоби про него подав менї відомість, дістане $8.00 нагороди, або він сам, нехай ласкаво зголосить ся на адресу: Asafat Namisniak, Box 316, Chisholm, Minn.

Пошукую свого шваґра, **МИХАЙЛА ФУЛАВКУ**. Походить з села Волиці, повіт Підгайцї. Перед 6-ти роками перебував в Ню Йорку. Він не видить на одно око. Хтоби о нїм знав, або він сам, нехай зголосить ся на понизшу адресу: Wasyl Sopkowicz, P. O. Waterloo, Ont. Can.

ПОЗІР! ОБУРН І ОКОЛИЦЯ! ПОЗІР!

Другий Баль Тов. сьпівацького „Боян"
відбуде ся
В СУБОТУ, ДНЯ 4-го ЖОВТНЯ 1913
на гали п. Кащака і Тиханича.
Початок о годині 6-ій вечер.

Запрошуємо усі Братства і Товариства, а то: Бр. сьв. О. Николая, Тов. „Запорожська Січ", Сестрицтво сьв. Ольги і Бр. сьв. Димитрія. Просимо також усіх Русинів з Обурн і околиці і всїх Славян прибути на сей баль, а певно не пожалують сего. Тут розвеселитесь своєю рідною піснею, тай побачите колесо щастя і щось доброго і несподіваного можете виграти.

Родимцї! будьте переконані, що найлїпше увеселитись на Бали тов. „Боян". За добру забаву, як і добрі і смачні напитки і закуски, ручимо. Тож до побачення. — Антін Вільчинський, предс., Ів. Король, стар., касієр, Еміліян Саварин, секр.

Руський Баль з Представленєм
„НАТАЛКА ПОЛТАВКА"
устроює
Братство сьв. Петра і Павла, від. 245 Р. Н. Союза в Трентон, Н. Дж.
ДНЯ 11-го ЖОВТНЯ 1913.
на Лїдеркранц гали.
Початок точно о год. 4-ій пополудни.
Вступ: крісла І-рядні 50 цнт., ІІ-рядні 25 цнт.

На сей баль запрошуєсь щиро місцевих Русинів і Русинок.

ПОЗІР! РУСИНКИ І РУСИНИ З ГОРИ МІСТА НЮ ЙОРКУ!

Бр. сьв. Андрея Первзв., від. 66 Р. Н. С.
устроює
ВЕЛИКИЙ БАЛЬ
в суботу, дня 11-го жовтня 1913 р.
в гали Чеської Соколовнї, під ч. 525 Е. 72-га улиця, Ню Йорк.
Початок точно о год. 7-ій вечер.
Вступ 25 цнт.

На сей баль запрошуєсь сердечно усїх охочих до танцю Русинок і Русинів. За веселу забаву ручить

Комітет Братства.

ТОВАРИСТВО „ПОМІЧ В ЧУЖИНЇ" в Ню Йорку, від. Р. Н. С. 215, устроює **ДНЯ 14. ЛЮТОГО 1914** Масковий і Цивільний Баль. Отже просить всї нюйорські Братства і Товариства, щоби на той день не устроювали жадного балю. — За Комітет: Х. Корендович, предс.; С. Кучма, секр.; О. Кучма, кас.

СПИС І ЦІННИК КНИЖОК, КОТРІ МОЖНА ДІСТАТИ В ДРУКАРНІ "СВОБОДИ".

***Американець**, веселий образ з житя народу зі сьпівами, в трох діях. — Ціна .... 15 цнт.

Америка. — Збірка віршів. — Зміст: Америка. Важкі думи. Галицьким панам у альбом. До сестри. Публика. Се що такого є? В Пенсильвенії. Два образки. Одна лиш калина. Я хочу до дому. Купить мази. Прощане з краєм. Слава Пророка. Поет і Муза. Будучність руського робітника. Вітер по поли. Ой в мене квіточки цвили. — Ціна .... 15 цнт.

Бери та читай. — Ціна............ 30 цнт.

Весела книжочка з 17 образками. — Гумористично-сатиричний збірник для сумних людий. — Містить в собі богато сьмішних віршів, дотепів і оповідань. — Ціна .... 35 цнт.

В старім і новім краю. — Образ з сучасного житя в 4-ох відслонах. Дуже весела штука для аматорських театрів. — При кінци сеї книжки находить ся сьмішне оповідане „Стадник". — Ціна .... 25 нцт.

***Гостина сьв. Николая**, драматична гра для дітий. — Ціна .... 10 цнт.

***Доля галицької сироти.** — Ціна .... 5 цнт.

Дещо про звірята, рослини, камінє і скали. — В сій книжці находить ся около 200 цікавих образків звірят, птахів і риб з докладним описом, де вони жиють. — Ціна ...... 30 цнт.

Дещо про права і суди в Злуч. Державах, а особливо в стейті Пенсильвенії. — Ціна 10 цнт.

Дорога до сьвідомости: Капітал і праця. — Ціна .... 10 цнт.

Дорога до сьвідомости: Борба кляс і длячого робітники орґанізують ся. — Ціна 10 цнт.

Еміґрант. — Дуже веселі пригоди з житя еміґранта. — Ціна .... 15 цнт.

З кого ся насьмівають, з того люди бувають. — **Посол Петришин.** — **Модний адвокат.** Збірка оповідань. — Ціна .... 10 цнт.

За сестрою. — Є се найгарніїше оповідане з козацької старини, сучасного письменника Андр. Чайковського, яке дотепер вийшло на американській Руси. — Ціна .... 35 цнт.

З ріжних нив. — Зміст: Вся людська твар з хвалою прийде (вірш). Чого нам дійсно потреба. Не плоти ради, не плоди (вірш). Найбільший духовний поет (Данте Аліґієрі). Михайло Петрович Старицький, батько українського театру і визначний український поет. Як будуть іти шапи? Ангел та пустельник (оповідане). Дещо цікавого із природи і науки. Зі сьвіта. — Ціна .... 15 цнт.

***Житє і Твори Івана Франка.** — Ціна 10 цнт.

Житє, зарібки, орґанізації і т. п. в Злуч. Державах. — Дуже цікава розправа про відносини праці і житя в Америці. — Ціна .. 15 цнт.

Журавлї. — Зміст: Журавлї (вірш). Закутник (оповідане). Новітні гайдамаки (вірш). Пісні про Канаду. Пайлот Бют, оповідане про судьбу молодого робітника-еміґранта. Звідки бере земля тепло. — Ціна .... 15 цнт.

***Жіночий язик, індіяньска казка. Невдалий линч**, оповідане. — Ціна .... 15 цнт.

Зуб за зуб (оповідане). — Бом (з каліфорнійського житя). Судьба сьвітів. Назва „Русини". — Ціна .... 10 цнт.

***Казки за циганів.** — Ціна .... 10 цнт.

Казки про жидів. — Зміст: як Іван жидів мудрував. Вандрівка Івана з жидами. Як Іван водив жидів на грибы, а відтак у ставі потопив. Мужик з жидом в спілці. Пан і жид. Казка про жида. Як жид Русина правовав. — Ціна .... 15 цнт.

Книжочка рахункова. — Дуже практична книжочка до обчислюваня всяких рахунків; вона є пожиточна так для бизнесменів як і для робітників. З додатком деяких цікавих відомостий. — Ціна .... 30 цнт.

Коротка історія Руси до зруйнованя Січи. Містить богато образків руських князів і гетьманів. — Ціна .... 10 цнт.

Марія. — Зміст: Марія (уривок з поеми Т. Ш.). На чужині (вірш). Скором (оповідане). Рік 1903-ий в старім краю. Людоїдство в Конґо. Клопоти кума Софрона (вірш). — Ціна 10 цт.

Многострадальний народ. (Огляд історії українського народу). — Ціна .... 20 цнт.

Народний рух австро-угорських Русинів. — Ціна .... 20 цнт.

Напад на Січ. — Ціна .... 5 цнт.

***Оповідане про Алї Бабу і сорок розбійників.** Арабська казка. — Ціна .... 20 цнт.

О підземних скарбах. — Природнича розвідка про всякі мінерали, находячі ся в земли і як витворюєть ся з них річи необхідні в житю людий. — Ціна .... 25 цнт.

Оповіданя про заздрих Богів. — Ціна 10 цнт.

***Під прапором свободи.** Вибір патріотичних декляммацій. — Ціна .... 30 цнт.

***Пісні про Канаду і Австрію.** Пригоди з житя еміґрантів, писані вершом. — Ціна 40 цнт.

***Пісні під нотами, друковані на почтових картках.** Серія складаєсь з 12 ріжнородних пісень. 1) „Думи мої", слова Шевченка, сольо. 2) „Гей по синьому морю хвиля грає", Паруб. хор. 3) „За Неманъ іду", дует. 4) „Ой мати, мати, москаль в хаті", сольо. 5) „Кохав мене батько", сольо. 6) „Повій вітре на Вкраїну", сольо. 7) „За тучами, за хмарами", дует. 8) „Заручена та Одарка", жін. хор. 9) „Ой я нещасний, що маю діяти", сольо. 10) „Доки ж мені журити ся", сольо. 11) „Я циганка, пишний квіт", сольо. 12) „Ой ти Боже милосердний", мішаний хор. — Ціна за цілу серію (12 пісень) .... 35 цнт.

Принц і нуждар. Дуже занимаюче оповідане славного американського писателя Марка Твейна в перекладі В. Держируки. — Ціна 50 цнт.

Покуса. — Зміст: Покуса (оповідане). З практичної школи (оповід.). Я тут голова (оповід.). Пісня про Канаду. 11.000 метрів над землею. Руському серцю (вірш). Вік людий, зьвірять і ростин. — Ціна ...... 10 цнт.

***Промови, декляммації і желаня на хрестинах, заручинах і весілю для кумів, старостів і дружбів.** — Ціна ....10 цнт.

Про кінець сьвіта. — Ціна .... 15 цнт.

Про нутро землї (з 22 образками). — Розкази про будову землї і її передпотопові здобутки. — Ціна .... 25 цнт.

Руський штукар. 212 гарних штук до забави. — Зміст: Часть І. Забави фізичні і хемічні. Часть II. Штуки з картами. Часть III. Штуки рахункові. Часть IV. Штуки жартібливі. — Ціна .... 50 цнт.

Рицар і смерть. — Ціна .... 5 цнт.

Розмова Поляка з Русином. — Дуже веселий вірш, в котрім Русин висьміває польську пиху. — Ціна.................. 10 цнт.

Релїґійні віруваня старинних народів. — Зміст: Релїґія Єгиптян. Релїґія Халдейців. Первісна релїґія Індусів. Исповідники релїґії Брама. Релїґія Будди. Релїґія Перзів. Релїґія Жидів. Релїґія Греків. Релїґія Римлян.—Ціна 20 цт.

***Русько-анґлїйський тлумач**, з котрого можна дуже скоро навчитись анґлїйської мови. — Сторін 256, тверда оправа. — Ціна .. 60 цнт.

Слово ч. 5. — Зміст: Блаженний чоловік (з Псалтира). З книги приповісток Соломона. Чи буде що з наших дітий? Громадське житє Італійців в Ню Йорку. Штука і архітектура на виставі в Ст. Луїс, Мо. Дві левади (оповідане). Дещо цікавого. Зі сьвіта.—Ціна 15 цнт.

Слово ч. 6. — Зміст: Спочив мій дух... (вірш). Спокій душі. Не виносить ся серце вже моє (вірш). Потреба літератури. Народні школи в Пенсильвенії. Дорога любови, то Божа дорога. Зі сьвіта. — Ціна .... 15 цнт.

Смерть. — Зміст: Смерть (фантазія). На провесні у ранці (вірш). Війт (оповідане). Пісня Канадийська. Внутрішний устрій козаччини. Огонь (наукова розвідка). — Ціна 15 цнт.

Степові люди. — Оповідане з житя в донських степах. — Ціна .... 15 цнт.

Страшна пімста. — Оповідане М. Гоголя з козацьких часів (з многими образками). — Ціна .... 20 цнт.

Страйк. — Сценічний образ в трох діях з житя хліборобів в Галичині. (Штука для аматорських театрів). — Ціна .... 20 цнт.

Стріляй на смерть! — Робітнича драма в 1-ій дії. (Для аматорських театрів). — Ціна 15 цт.

Товариска ворожка, для веселої розривки в кружку знакомих. — Зміст: Вороженє будучности для женщин. Вороженє будучности для мущин. — Ціна .... 15 цнт.

***Хлопська доля.** — Ціна .... 5 цнт.

Хто з чого жиє? (Розвідка на тли економічнім). — „Земля Рече" — Ціна ...... 15 цнт.

Через кордон. (Цікаві розкази еміґранта). Еміґрант (вірш). — Ціна .... 15 цнт.

Як мужик ходив до царя правди шукати (оповідане). З гір (вірш). За землю (оповідане). Сьвіт без Аллага (арабська байка). Як вояк пімстив ся на цареви (казка). — Ціна 15 цнт.

Які то є люди на земли? (з 22 образками і 2 мапами). Дуже цікава розвідка про всі раси людий і їх житє. — Ціна .... 50 цнт.

МОЛИТВЕННИКИ І КНИЖКИ БОГОСЛУЖЕБНІ ТА РЕЛЇҐІЙНІ.

Звичайна оправа.

Новий Завіт	2.00
Псалтир	1.00
Бог Надежда Моя	1.00
Хлїб Души	60
Хлїб Души, латинськими буквами	84
Дорога	52
Дорога, малий	32
Горі імієм серця	34
Коляди	15
Збірник найкрасших пісень церковних	10
Ангельський хор, збірник народ.-церков. пісень під ноти ч. І.	25
Ангельський хор, часть II.	5

Гарна оправа.

Бог радость моя	1.40
Хлїб Души	1.80
Хлїб Души, латинськими буквами	2.00
Дорога	1.70
Дорога, малий	1.00
Друг Души	1.30
Горі імієм серця	1.10
Молитвенник	1.80

ДРУКИ.

Книжки колєкторські 100 штук	7.00
Метрики хрещеня	3
Метрики шлюбні	3
Метрики смерти	3
Помянник за померших	10
Листові папери. Листи з вінєтою Т. Шевченка, М. Лисенка, Ів. Франка, Богдана Хмельницького, М. Драгоманова, за штуку	2
Книжка для опікунів хорих	1.00
Сьвідоцтва лїкарські для хорих членів Бр. і Товариств	3

ВКАЗІВКИ ДЛЯ ЗАМОВЛЯЮЧИХ КНИЖКИ.

Кождий замовляючий книжки повинен виписати виразно всї титули книжок, які йому подобались і обчислити загальну належитість за книжки. Єсли хто замовляє книжки на меншу суму, то належитість може присилати почтовими марками, а при більших замовленях належить посилати гроші через почтовий або експресовий мони-ордер. Адреса замовляючого мусить бути написана як найдокладнійше. Мешкаючі по малих місцевостях повинні при замовлюваню книжок посилати 10 центів на реджістер, бо трафляєсь часто, що хтось другий з краянів забере їм книжки з почти.

Замовлені книжки висилаємо відворотною почтою. Гроші належить присилати наперед, бо американська почта не принимає посилок за послїплатою. Для тих, що хотять занятись розпродажею книжок, даємо значний опуст.

Замовленя належить висилати на адресу:

„SVOBODA"
83 Grand St., Jersey City, N. J.